

magasin Troens ord

FOR BIBEL OG BEKJENNELSE

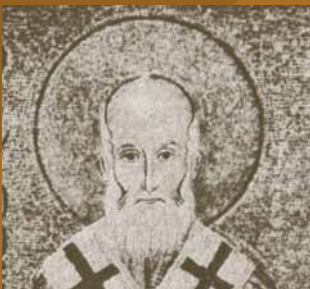
NR 1-2007

*Kristen tro og opplæring:
Hva skal vi lære? (s.4)*

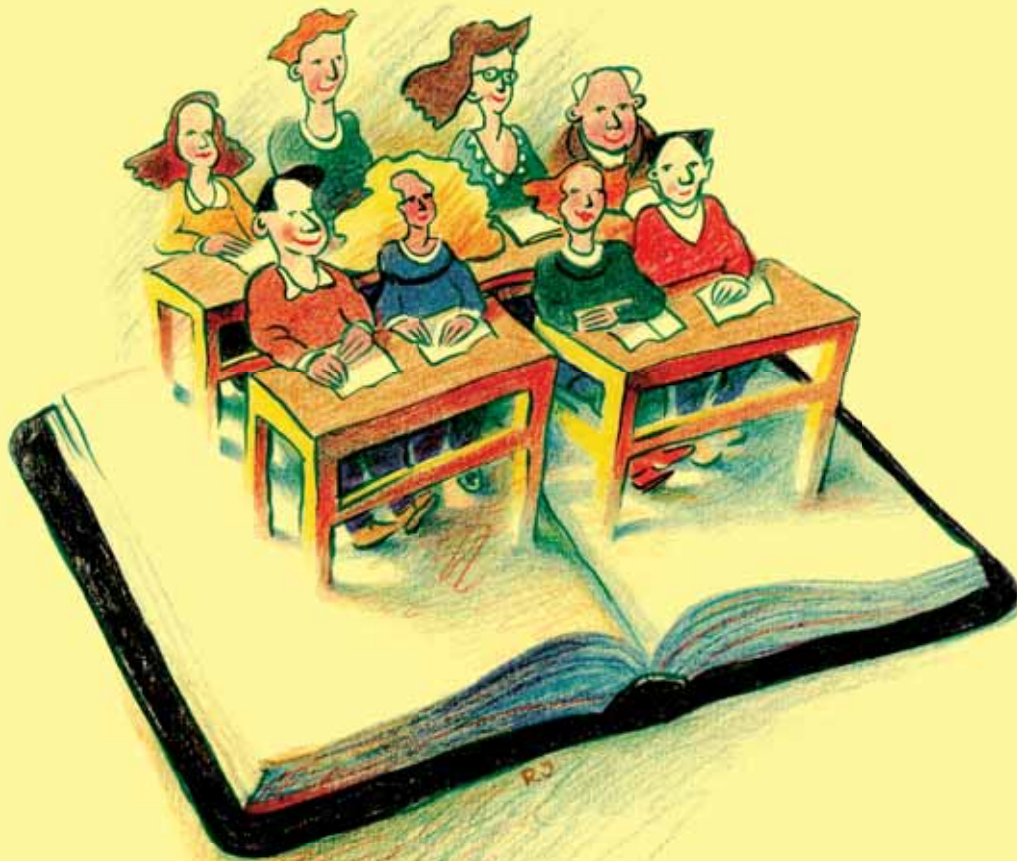
Kristen oppfostring
under press (s.10)

KRL-debatt på 300-tallet (s.12)

Integret tro? (s.16)

**Kristen trosopplæring
og undervisning**

For Bibel og bekjennelse (FBB) Stiftet 1919
Hjemmeside: www.fbb.nu
FBBs gironummer: 3000.17.08119

Sekretariat: Boe Johannes Hermansen
Hovland, 1640 Råde. Tlf. 69 28 52 26/996 12 822
E-mail: boe.johannes.hermansen@c2i.net

Formann: Olav Myklebust,
Rugdevn. 25, 0778 Oslo. Tlf. 22 49 04 44/988 82 934
E-mail: olavmyklebust@c2i.net

Nestformann: Thor Henrik With, Ingemann
Torps v.13, 7040 Trondheim. Tlf. 73 50 98 20/911 72 188
E-mail: thorwith@online.no

Øvrige sentralstyremedlemmer
Gunnar Innerdal, Bergen, Terje O. Olsson, Oslo.
Ellen Karine Odland, Bergen, Ulf Asp, Tønsberg
og Jan Bygstad, Bergen.
Varamedlemmer:
Torleiv Haus, Bryne og Torkild Masvie, Oslo.

FBBs lokallag/kontaktpersoner
FBB-Bjergvin v/Gunnar Johnstad
FBB-Agder v/Sigurd A. Svendsen
FBB-Østfold v/Runo Lilleaasen
FBB-Tunsberg v/Terje A. Bestul
FBB-Sunnmøre v/Arne Ørstavik
FBB-Romsdal og Nordmøre v/Erling Neerland
FBB-Nidaros v/Torgeir Agøy
FBB-Helgeland v/Raymond Lillevik
FBB-Nord-Hålogaland v/Gunnar Ødegårdstuen.
FBB-stud Bjergvin v/Inge Andersland

TROENS ORD

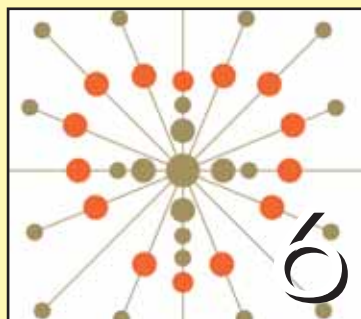
Redaktør: Boe Johannes Hermansen

Redaksjonelle medarbeidere:
Gunnar Innerdal og Alf Danbolt

Redaksjonskomité:
Knut Alfsvåg, Ingvard Hageberg, Odd Sverre Hove,
Ole Fredrik Kullerud og Katrine Masvie.

Forsideillustrasjon: Rolf Jansson
Opplag: 2500
Trykk: Nr.1 Arktrykk AS, Mysen
Grafisk utforming: Helge Kjølberg

Innhold

Leder	3
Hva skal vi lære?	4
«Størst av alt»	6
Tre spørsmål	9
Kristen oppfostring under press.....	10
KRL-debatt på 300-tallet.....	12
Utvandrerne møte med en sekulær skole i en sekulær stat	14
Integrert tro	16
Bokanmeldelse	17
Skolen og kristendomsopplæringen	18
Vår kristne tro	20
Den daglige andakten i heimen.....	21

Ileder En øredøvende taushet

AV BOE JOHANNES HERMANSEN
REDAKTØR

Det er det ingen tvil om - verken i Skriften, eller i den kristne kirkes historie - at dåp og tro hører på det nøyeste sammen. Det gjenspeiles også i dåpsliturgien i Den norske kirke.

I dåpsritualet er dette uttrykt på en slik måte at de som bringer barna til Kristus, forplikter seg til å be for barna, lære dem selv å be, og hjelpe dem til å bruke Guds ord og Herrens nattverd. Målet er "at de kan bli hos Kristus når de vokser opp, liksom de ved dåpen blir forenet med ham."

Liturgien fortsetter med forsakelsen av djevelen og alle hans gjerninger og bekjennelsen av den kristne tro "som vi døper våre barn til". Og videre, før selve dåpshandlingen skjer, svarer den som bærer barnet "ja" på spørsmålet om barnet skal døpes til den treenige Guds navn og oppdras i den kristne forsakelse og tro.

Kort sagt: Det er læren - og forutsetningen for dåp i Jesu navn - at dåp, tro og liv hører sammen.

Men hva er praksis? En behøver ikke mye religionssosiologisk kunnskap eller refleksjon for å forstå at gapet mellom teori og praksis i mange tilfelle er som et uoverkommelig sveig.

Rett ut sagt: Hvor ofte møter en ikke for-

eldre og/eller faddere som prioriterer alt annet enn bibellesning og bønn, og samlinger om Guds ord. De vet ikke hva Herrens nattverd innebærer og langt mindre bruker de den selv. Det dreier seg om mennesker som åpenbart forakter Guds bud både i lære og liv, og som hyller vrang lære.

På denne bakgrunn må en undre seg over at debatten om kirkes dåpspraksis nærmest har forstummet. Hvorfor er det så liten anfektelse i dette spørsmålet? Foreldre og faddere lover, men holder de?

Ille er det også at foreldre og faddere ikke kan holde det de lover, fordi kirken ikke gir dem den hjelpen de trenger. Mange steder finnes det ikke et reelt og bibelsk opplærings-tilbud for døpte. Kristendomsopplæringen i skolen er borte, og innholdet i de kirkelige tilbud gir mange steder langt fra solid kristen opplæring. Kirkelige medarbeidere lever og lærer selv i åpenbar motsetning til Guds ord og bud. Hva skal foreldre tro og hvordan skal de forholde seg når kirken ikke kan vise veien?

Situasjonen har neppe bedret seg de siste 10-årene.. Tross mange fine ord og gode tiltak har spriket mellom lære og liv aldri vært større enn i dag.

Hva er årsakene til at kirken ikke tør å tydeliggjøre den bibelske sammenhengen mellom dåp, forsakelse, tro og kristen opplæring? Det er nok flere grunner, men jeg

vil peke på en vesentlig årsak. Allerede for mange år siden husker jeg den ble uttrykt på et seminar hvor dåpspraksisen ble drøftet: "Hvis vi krever et forpliktende dåpsprogram og stiller for tydelige krav, da ryker folkekirken".

Hva skal vi velge? Skal vi velge en ytterligere utvanning og sekularisering av folkekirken - eller en bibelsk praksis med feste i Guds ord? Svaret burde være innlysende. Men det er verken ønske eller vilje til å betale omkostningene med at folkekirken - med den praksis vi kjenner i dag - forsvinner. Folkekirken som skal omfatte alle, ser ut til å være langt mer hellig enn Guds ord, som skal definere kirken og dens liv.

Problemet er ikke bare at foreldre og faddere ikke vil la seg forplikte, men at heller ikke kirken vil la seg forplikte på Skriften, og ta den på alvor. Hvor skal dette ende?

Boe Johannes Hermansen (54), opprinnelig fra Rygge, har vært FBBs ansatte sekretær siden 1978. Han er teolog av utdannelse, og arbeider som misjonskonsulent og frilansjournalist. Bosatt i Råde.

Hva er FBB?

Troens grunn

I Den Hellige Skrift finner vi det faste ståsted som trengs i møte med de mange omskiftende syn i vår tid. §1 i lovene lyder derfor: «For Bibel og Bekjennelse har Den hellige skrift og Den norske kirkes bekjennesskrifter som grunnlag for sin virksomhet. Det betyr at Det gamle og Det nye testamentets profetiske og apostoliske skrifter er den endegyldige norm i alle spørsmål som gjelder kirkens lære og liv, og at troskap mot Skriften er troskap mot det apostoliske ord».

Troens vei

Det vil alltid være behov for undervisning og veiledning i troens hemmeligheter, slik at vi som enkeltkristne og som menighet kan gå troens vei i lydighet mot Guds vilje. Til FBBs formål hører derfor *Å hjelpe og veilede i aktuelle spørsmål av betydning for forkynnelsen og for arbeidet i menighetene og de frivillige virksomheter i kirken.*

Troens strid

I en tid med så mange villedende røster vil en ikke kunne holde fast ved troens grunn uten kamp. Jesus advarte mot forførere som skulle stå frem i den kristne menighet. Derfor heter det i lovene at FBB har som formål «å fremme en aktiv bekjennelsestroskap» med sikte på *Å vekke våre menigheters forståelse for innholdet i den oldkirkelige og lutherske bekjennelse, Å verge menighetene mot dogmatiske og etiske villfarelser, Å støtte medlemmer som har kommet i en vanskelig stilling for sin bekjennelses skyld.*

Troens lovprisning

Men denne basis er ikke noe mål i seg selv. Bekjennelsen er dypest sett lovprisning. Det er den kristne menighets lovprisning og tilbedelse av den treenige Gud og Frelser. Foreningen ser det derfor som en svært viktig oppgave *Å virke vekkende og utdypende på medlemmenes personlige trosliv, Å fremme det kristne fellesskap mellom dem, Å anspore til bibelstudium og teologisk arbeid.*

Grunnleggende kristen tro og opplæring

– HVA SKAL VI LÆRE?

AV OLAV MYKLEBUST

Oppdragelse og opplæring er krevende oppgaver. Nye mennesker kommer til verden og skal vokse opp, oppdras, formes og dannes. Barna tilhører fra første stund et sosialt fellesskap hvor de skal finne en personlig identitet og tilegne seg kunnskaper og ferdigheter. Hjemmet er det grunnleggende fellesskapet. Ethvert barn har som utgangspunkt for livet en far og en mor, familie- og vennefellesskapet og miljøet de har i nettverket rundt seg. Oppdragelsen skjer i den perioden av livet da vi skal utvikle oss til å bli selvstendige og ansvarlige mennesker.

Det er mange faktorer som virker inn på barnas utvikling. Til alle tider har foreldre og pedagoger hatt formeninger om hva som må til for at de kan få en god oppdragelse og de nødvendige og riktige kunnskapene. Noe kan en styre barna inn mot. Andre påvirkningsfaktorer er mer uforutsigelige. Mye kan en rett og slett ikke styre. Ethvert menneske har sin individuelle oppvekst og dermed en oppdragelse som er enestående, selv om den har mange fellestrekk for eksempel gjennom skolegangen. De fleste har forestillinger om hva som er en god oppdragelse og hvilke mål den bør sikte mot.

Det skjer noe under oppveksten som sosialiserer inn i kulturelle mønstre og fellesskap. Vi tilegner oss språk som vi har felles. Vi lærer sanger som er felleseie. Vi får ofte de samme assosiasjonene

av ting vi opplever, ser og hører. Vi kler oss med lignende klær, og tilpasser klærne etter vær og temperatur. Etter hvert lærer vi mer bevisst at vi hører til i en familie, i et folk og et samfunn. Vi får kunnskaper om det som har skjedd før oss, og vi gjør oss tanker om hvordan vi ønsker å forme våre egne liv i fremtiden. I disse utviklingsprosessene må vi også ta stilling til religiøse spørsmål. På dette området er de nære relasjonene i en familie - eller mangel på en familie - betydningsfulle. Barna preges av foreldrenes holdninger, utsagn og religiøse adferd - eller mangel på sådan. Det betyr ikke at ethvert barn må bli som en av sine foreldre eller tenke og tro som dem. De kan gjøre erfaringer og høre og se noe som gjør inntrykk og fører dem i en helt annen retning enn foreldrene. Dette kan skje både i positiv og negativ retning.

Når det gjelder Gudsforholdet, oppstår ikke det av seg selv. Selv om ethvert menneske er skapt av Gud, kommer det til verden uten gudsfrykt og tillit til Gud. Ifølge luthersk lære må vi gjenfødres ved dåpen og veiledes, trøstes og levendegjøres ved Den hellige ånd for å lære Gud å kjenne. Vi må forsvares mot djevelens og syndens makt. Innholdsmessig skjer dette når evangeliets ord gis videre til oss.

Bibelen viser at det primære utgangspunkt for dette har vært familien. Det betyr ikke at formidlingen nødvendigvis har skjedd i hjemmet, men den har skjedd overfor hele familien samlet. I jø-

Herren din Gud vil oppdra deg som en mann oppdrar sin sønn (5 Mos 8, 5).

Jeg skal ikke etterlate dere farløse. Jeg kommer til dere (Joh 14, 18).

Bildet henger i det jødiske museet i Bucurest. (Foto: Olav Myklebust)

disk tradisjon ser vi dette tydelig. Utgangspunktet kan føres tilbake til Israels utferd fra fangenskapet og trelldommen i Egypt. Kravet om å få dra ut ble fremmet som et krav om å få dra tre dagsreiser ut i ørkenen for å feire gudstjeneste. Faraos rådgivere ville bare la mennene fare for å feire høytiden. Men fordi kravet om å få feire gudstjeneste samtidig var et krav om frihet, var det en selvfølge at barna skulle være med. "Vi må fare alle, både unge og gamle. Våre sønner og døtre vil vi ha med oss og småfeet og storfeet. For vi skal holde høytid for Herren." (2 Mos 10, 9). Gudstjenesten skulle være en handling som markerte hele familiens og folkefelleskapets frihet og tilknytning til Gud. Så sterkt betones dette i forbindelse med utferden fra Egypt at endog dyrene inkluderes i høytiden. I ettertid har dette også nedfelt seg i kristne skikker ved at dyrene har fått del i helgefreden.

Gudstjenesten som en kollektiv frigjørende handling av hele familie-felleskapet, ble dermed grunnlaget for den videre formidling av gudstroen også til barna. De var med fra første stund. Troen og trosbekjennelsen angikk ikke bare de voksne, men selvfølgelig også barna. Israels frelseshistoriske credo (trosbekjennelse) besto derfor i en fortelling som skulle formidles fra far til sønn. "Vi var treller hos farao i Egypt, men Herren førte oss ut av Egypt med sterk hånd. Med egne øyne så vi hvorledes Herren i Egypt gjorde store tegn og undere... men oss førte han ut derfra for han ville

lede oss inn i det landet han med ed hadde lovt våre fedre, og gi oss det..." (5 Mos 6, 20ff). I denne fortellingen inkluderes barna helt selvfølgelig i Guds handling til frelse. Derfor gjelder de bud og forskrifter som Gud har gitt, også dem, for at alle kan stå som rettfærdige for ham.

Bibelen viser oss her en grunnleggende forutsetning for oppdragelse til tro på Gud. I Det nye testamentet føres den samme typen pedagogikk videre, men med et nytt og fordypet innhold. "Jeg overgav dere det jeg selv har tatt imot, at Kristus døde for våre synder etter skriftene, at han ble begravet, at han sto opp den tredje dag etter skriftene og at han viste seg for Kefas og deretter for de tolv..." (1 Kor 15, 1ff). Det som fortelles og overleveres videre, inkluderer alle i den gudstjenestefeirende kirkefamilie, også barna. Slike sammenfatninger av frelseshistorien er grunnleggende for kristen oppdragelse til tro og tilhørighet til Gud. Det er i det gudstjenestefeirende familie-felleskapet hvor Guds gjerninger til frelse leveres videre at troen gis til oss og stadig fornyes som en kostbar gave allerede fra vi er barn. ■

Olav Myklebust er formann i FBB. Han er studiesjef ved NLA og har tidligere vært mangeårig førstamanuensis ved Diakonhjemmet.

«STØRST AV ALT» - eit

AV INGVARD HAGEBERG

Prosjektet fekk namnet «Størst av alt». Paul Erik Wirgenes vart tilsett som prosjektleiar, og det vart lagt til rette for ein prosjektperiode på fem år, og deretter evaluering. Frå våren 2004 har det årleg vore løyvt midlar til ulike kyrkjelydar. For 2007 er det gitt 19,3 millionar kroner fordelt på 92 kyrkjelydar. Til no har 350 ulike prosjekt i alle bispedøme fått støtte. Dette er meir enn ein fjerdedel av kyrkjelydane i DNK.

Me skal ta ein rask repetisjon av prosessen som munne ut i denne reforma. Ved kongeleg resolusjon av 16. juli 1999 vart det sett ned eit utval som skulle greia ut spørsmålet om ei organisert kyrkjeleg dåpsopplæring. Nils Tore Andersen vart formann. «Andersen-utvalet» (A-u) leverte si innstilling hausten 2000: NOU 2000 nr 26 «...til et åpent liv i tro og tillit». Framlegget siktar mot eit utvida og systematisk opplæringstilbod for alle døypte fram til fylte 18 år med eit omfang på 315 timar.

Innstillinga vekte stor jubel på Kyrkjemøtet same hausten, og i eit samrøystes vedtak heiter det: «Målsettingen med dåpsopplæringen er å gi barn og unge livshjelp og støtte til å tolke og mestre tilværelsen i lys av kristen tro. Dåpsopplæringen er derfor **ikke bare en folkekirkesak, men også en folkesak**». (uth. her).

Utgreiinga frå A-u var grunnlaget for ei melding til Stortinget, St.meld. nr. 7 (2002-2003) Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja. I eit intervju med Dagsavisen ved presentasjon av meldinga, sa statsråd Valgerd Svarstad Haugland dette: «Denne reforma skal gi Den norske kyrkja ressursar som gjer det mogleg å nå ut med eit opplæringstilbod til alle dei døypte som ønskjer det. Folkekyrkja er - og skal vera - til for alle som ønskjer å høyre til der. **Det er**

dette som ligg til grunn for dåpsopplæringa.» (Uth. her). Ho sa meir og: «Dersom ikkje born og unge får utvikla eit forhold til den kyrkja dei vert ein del av ved dåpen, fell sjølve grunnlaget for folkekyrkja bort.»

Men før dette hadde mykje hendt. Det finst neppe noko enkeltsak det har vore arbeid meir med i kyrkja i dei siste 40 åra enn spørsmålet om ei eiga kyrkjeleg dåpsopplæring. Spørsmålet kom for alvor i fokus på slutten av 1960 talet. I 1969 var det vedteke ny skulelov. Under handsaminga i Stortinget gjekk det fram av premissene at kristendomsopplæringa i skulen ikkje lenger var å sjå på som dåpsopplæring. Dette måtte

Den 27. mai 2003 vedtok Stortinget «Reform av trosopplæring». Med dette var grunnlaget lagt for å byggja opp ei sjølvstendig kyrkjeleg dåpsopplæring. Perspektivet var at det over 10 år skulle skje ei gradvis opptrapping av løyvingar til 250 millionar kroner årleg.

vera ei særskilt kyrkjeleg oppgave. Dermed var ein tradisjon tilbake til 1536 broten.

På 70-talet hadde me ein omfattande debatt om vilkår for dåp og om rett for presten til å utsetja eller nekta dåp. Ut frå den klåre teologiske føresetnaden at vilje til opplæring i tru var grunnlaget for barnedåpspraksisen, vart spørsmålet reist om det var forsvarleg å halda oppe ein nokså medvistlaus barnedåpspraksis. Mange meinte at når foreldra kom med borna til dåp, måtte dei forplikta seg på eit opplæringsprogram. I første omgang førte dette til at dåpssamtalen kom på plass.

Bispemøtet tok så eit initiativ i 1975 som førte fram til ei utgreiing som vart hand-sama i 1978. Arbeidet vart ført vidare med ei innstilling som kom i 1982. I ein fyldig protokoll frå Bispemøtet heiter det m.a. at

«Det bibelske budskapet om dåpen knytter tro og dåp uløselig sammen.» «**Forutsetningen for at dåp kan finne sted er at de som døpes får dåpsopplæring** og får leve sitt liv i den troende menighet.» Og i ein konkluderande del heiter det: «I et mer langsiktig perspektiv må kirken ta sikte på utarbeidelse av et dåpsopplæringsprogram **som forplikter kirken på alle plan**. Programmet må omfatte **obligatoriske minimumsordninger** (uth. her) med utvidede tilbud som gjøres frivillige.»

Innstillinga vitna om at biskopane gjerne ville noko, men at det ikkje var vilje til å stilla krav til foreldra om å gå inn på eit forpliktande opplæringsprogram. Det at foreldra kom til dåp, skulle takast som uttrykk for aktiv vilje til kristen oppseding. Alt den gongen reiste mange spørsmålet om ikkje forventingane til det ein kunne vona å få til på friviljug grunnlag, låg altfor høgt.

I 1991 vedtok Kyrkjemøtet Plan for dåpsopplæring i Den norske kyrkja. Søkneråda fekk så i oppdrag å laga sine lokale planar, og utover nittitalet var dette eit satsingsområde. Mykje vart planlagt, ein god del har vorte investert, og noko har blitt gjort.

Samstundes fortel både kyrkjelydar, søndagsskulane og andre friviljuge kristne organisasjonane om ein sterk tilbakegang både i talet på grupper og på deltakarar i gruppene.

Målsettingsproblematikken Denne hadde det vorte arbeid grundig med frå sekstitalet og utover. Eit utval som leverte innstilling i 1977 sa slik om målformulering: «Det er Guds vilje at den døpte skal vokse i troen på den treenige Gud, i det fellesskap han ved dåpen ble innlemmet i, og til et liv i tjeneste for Gud og mennesker. I tjeneste for dette formål har kirken til oppgave å forkynde Guds ord og forvalte sakramentene. Som ledd i dette arbeid skal den gi kunnskap om den treenige Gud, hans vilje og frelse, og gi veiledning i å leve kristenlivet overfor Gud og medmennesker, alt dette mens det vises

postmoderne prosjekt?

omsorg for hele mennesket med respekt for dets egenart på ulike stadier, og innen rammen av den kristne fellesskap i menigheten»

Innstillinga som låg føre i 1982 sa at: «Målet for dåpsopplæringa i DNK er å føre udøpte fram til dåp og tro og å hjelpe alle døpte til å forsake det onde og leve og vokse i troen på den treenige Gud. Dåpsopplæringa skal hjelpe den som ved dåpen er innlemmet i menigheten, til å delta i menighetenes gudstjenestefellesskap og til å ta aktivt ansvar for menighetens tjeneste i verden. Dåpsopplæringa skal sikte mot hele mennesket og tilpasses den enkeltes egenart og forutsetninger.»

I Kyrkerådet sitt utkast til Plan for dåpsopplæring, handsama på Kyrkjemøtet i 1990 står det at: «Det overordnede mål for dåpsopplæringa tar utgangspunkt i dåpsliturgien og vår forståelse av forholdet mellom dåp og opplæring». «**Målet for dåpsopplæringa er: - Lære barnet å kjenne den treenige Gud og å leve som kristen i forsakelse og tro, tilbedelse og tjeneste.**» Men i den endelege planen, som vart gitt ut i januar 1992, etter handsaminga i Kyrkjemøtet, leitar ein forgjeves etter ei spesifikk målformulering. Det tette sambandet mellom dåp og opplæring er likevel tydeleg understreka, med utgangspunkt i formuleringane i dåpsliturgien,

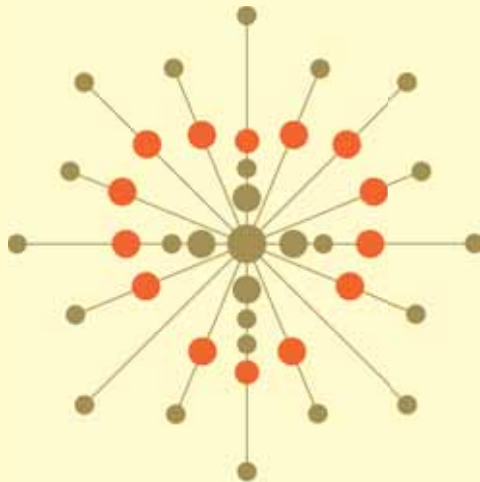
Slik stod saka då A-u starta sitt arbeid. Dei går ikkje inn på ei spesifikk drøfting av målsetjingsproblematikken, og det næraste dei kjem formulering av ei målsetjing er dette:

«Hovedmålsettingen med en dåpsopplæring for vår tid er å føre barn og unge inn i den kristne tro og gi dem livshjelp, det vil si støtte til å tolke og mestre tilværelsen og sitt eget liv i lys av evangeliet. Det vil derfor være en sentral oppgave at alle som deltar får kjennskap til hva det innebærer at Kristus kan gi trygg identitet.» Kyrkjemøtet si formulering frå hausten 2000 er referert ovanfor.

Stortingsmeldinga refererer Kyrkjemøtet si formulering. Men i tillegg heiter det at: «I dette perspektiv handlar fornying og styrking av dåpsopplæringa i kyrkja om å halde

ved like og utvikle Den norske kyrkja som ei levande og open folkekyrkje for nye generasjonar.» og «Ved å fostre ungdom som er trygge på sin eigen identitet, er det grorbotn for respekt og toleranse i møte med dei som har eit anna livssyn.»

Kyrkerådet har gitt ut ein brosjyre som handlar om «Visjon», «Mål for trosopplæringa», «Grunnholdning og verdier». Visjonen er «En raus og tydelig kirke hvor barn og unge får hjelp til å leve i tro, håp og kjærlighet.» Målet er å «Utvikle en systematisk trosopplæring som fremmer kristen tro, gir

kjennskap til den treenige Gud og gir hjelp til livstolkning og livsmestring for aldersgruppen 0-18 år uansett funksjonsnivå.»

Og under overskrifta «Grunnholdning» heiter det at «Vi deler med hverandre troen og undringen, kristne tradisjoner og verdier, opplevelser og fellesskap, håpet om en bedre verden. Så er det sett opp fem verdier: «troverdig, raus, omsorgsfull, engasjerende, nyskapende.»

Bortsett frå det som er sagt om den kristne tru og den treenige Gud, kunne det meste av dette vore sagt av kven som helst og høver like godt på KRL-faget i skulen som på ei dåpsopplæring. Og mindre enn dette går det neppe an å seia i ein slik samanheng. Det mest avslørande er det kanskje at når eit

nemner ordet «håp» er det avgrensa til «en bedre verden». Men det kristne håp er vel noko meir og delvis noko anna.

Dåpsteologien

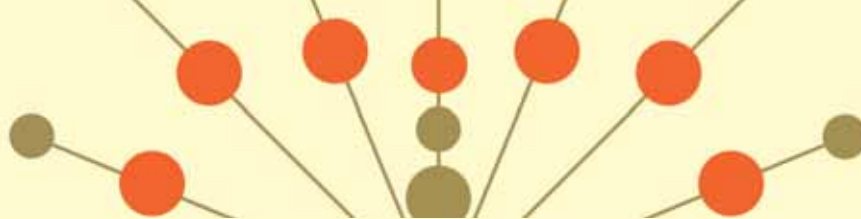
Innstillinga frå A-u drøfter ikkje spesifikt dåpsteologi og referer heller ikkje til dåpsteologiske drøftingar i tidlegare innstillingar. Den gir likevel dåpsteologiske føringar og reflekterer i høgste grad dåpsteologi, særskilt Kapittel 4, som presenterer visjonen: «En dåpsopplæring for vår tid». Ein tek utgangspunkt i Svein Ellingsen sin salme: *Fylt av glede over livets under*, og legg den til grunn for det ein finn av dåpsteologiske refleksjonar i innstillinga. Etter mi vurdering er denne salmen klart postmodernistisk i form og uttrykksmåte. Det er foreldra si oppleving av det som skjer i dåpen alt dreier seg om.

Ellingsen sjølv har skrive slik: *Fylt av glede* beskriver **dåpsopplevelsen** slik (merk språkbruken): «Det at vi får bære et hjelpe-løst barn inn i kirken der det er ventet, er et sterkt vitnesbyrd om hva det kristne evangelium vil gi oss: Det finnes et sted hvor vi blir tatt imot, uansett hvor svake vi er.... På en sterk og talende måte forkynner barnedåpen at vårt menneskeverd ikke har sin grunn i hva vi har eller hva vi gjør, men i at vi er skapt av Gud, elsket av Gud og oppsøkt av Gud.»

Er det slik at barnedåpen forkynner at vårt menneskeverd har sin grunn i at me er skapte av Gud? Sjølv sagt er Gud både skapar og forløyser, og forløyseringa korresponderer med skapinga på den måten at ho siktar mot fornying av skaparverket. Men mellom skaping og forløysering kjem fallet inn, og forløyseringa let seg ikkje forstå utan fallet. Her slitnar det for mange i vår tid, og her slitnar det for A-u.

Dåpen er i NT kristologisk fundamentert. I dåpen handlar det om å døy og stå opp

Forts. neste side

med Kristus. Det er det fortapte og fordømde menneske som får nytt liv og nytt verd i Kristus Jesus. Den bibelske tanken om menneskeverdet er heller ikkje ein kvalifikasjon som gjer oss «elskverdige» overfor Gud i eit forløysingsperspektiv. Den høyrer heime på skapingsplanet.

I denne salmen er det ikkje *Gud som kjem til oss* med si frelsesgåve; det er me som kjem til Gud fordi han har gitt oss livet, fordi me er urolege for framtida, fordi me kjenner tryggleik ved dåpen. Rett nok heiter det at me «ved kjærleiketens vilje» er «født på ny til liv i Kristus», men ingenting er sagt om grunnlaget for dette livet eller kva det inneber, og Kristi frelsesverk er avstreifa.

NOU 2000 nr.26 seier det slik: «Salmen setter ord på **det mange nybakte foreldre føler** (uth. her) overfor det vesle barnet... **det allmenne og livsbekreftende i dåpen** samstemmer med forkynnelsen av Gud som livets opphav og kilde, **og at hvert menneske har identitet som et barn som er elsket av Gud.**» Då er me farleg nær den teologien som ser bort frå syndefallet og hevdar at alle i utgangspunktet er Guds barn. Men då er dåpen samstundes tømde for innhald.

NOU 2000 nr. 26 legg vekt på at dåpsopplæringa skal vera ei totalformidling som omfattar «Opplevingar, handlingar, ritualar, følelser, kunnskaper og erfaringar. «Dåpsopplæringa er altså ikkje bare et spørsmål om kunnskap, en rent intellektuell aktivitet». Og dette er viktig! Men når det einaste som er sagt om trusdimensjonen i omtale av ulike dimensjonar for religiøst liv er at den «innebærer en tilslutning til eller akseptering av sentrale elementer i religionens kunnskapsinnhold, må ein undra seg. Er det dette som er kristen tru? Og det er alt som er sagt om den saka.

Hjelp til livstolkning er derimot eit viktig omgrep. «Dåpsopplæringa skal hjelpe barnet og den unge til å få ein himmel over livet og relasjonene sine.» Det er vakkert. Trygg identitet er eit anna omgrep som skal gi grunnlag for å ha ein reell dialog i møte med slike som trur annleis. Kristen kunnskap skal og bidra til at det døypte barnet får større breidde og heilskap over trusformidlinga enn det KRL-faget gir. Her må bibelforteljingane om Jesu liv, død og oppstode, truslære og etikk, gudsteneste og sakrament

ha ein sentral plass. Også dette er godt, men ein må undra seg over den etterfylgjande grunnleggjinga. - «En viss plattform av kristen kunnskap er viktig for at alle døpte og ikkje bare en liten gruppe skal kunne forstå og delta i menighetens liv på likeverdig måte...» Ikkje eit ord er nemnt om personleg tru eller omvendning, som står så sentralt i bibelsk og luthersk lære.

Eit avsnitt om livskompetanse handlar m.a. om «mot og optimisme, tro på egne ressurser og tro på framtiden.» Her høyrer også håpet heime. Alt toppar seg så i desse setningane: «Kirken må være et sted der barnet og ungdommen kan få hjelp til å samle trådene og se helhet og sammenheng. Det innebærer at det må få hjelp til etiske vurderinger **og til å utvikle sin egen tro.**» (uth.her)

Dette kan bety personleg tru, meneit slik uttrykk kan like gjerne avspegla eit reint postmodernistisk perspektiv. Samanhengen gjer det nærliggjande å meina at det er tenkt på den måten. «Slik må Kirken være et sted der det (barnet) kan søke trøst og hjelp når det har behov for det. Et mål må være å skape gode vaner som kan holde troen og den religiøse orienteringen ved like.»

Kyrkjesynt og kyrkjetenking

«Utvalget er sterkt opptatt av at Den norske kirke videreføres som folkekirke. Det kan bare skje om dåpsopplæringa prioriteres og organiseres på en helt annen måte enn i dag...den kan ikkje bare favne de få, **men må organiseres slik at alle døpte kan delta.**» (uth.her) Departementet legg vekt på dette i si melding til Stortinget. Etter kvart vil det nok syna seg at dette er det eigentlege og overordna målet. Og at det vil spela tilbake på innhaldet i opplæringa, er ikkje til å unngå.

Dei brytingar som framleis er levande - mellom eit bibelsk fundert kyrkjesynt og ei folkekyrkje som lever sitt liv i eit sekularisert samfunn, finst det ikkje spor etter. «Departementet ser dåpsopplæringa i kyrkja som ein grunnstein i arbeidet med å føra vidare ei open folkekyrkje.» Ja, det er tydeleg at dåpsopplæringa er middelet medan folkekyrkja er sjølve målet.

At kyrkja er gitt oss for at me, ved hennar teneste, skal verta frelste, synest å vere ein framand tanke. Det evige livet er faktisk

ikkje i synsfeltet. Kyrkja skal gjennom si teneste gi menneske livskompetanse og tryggleik i ei forvirra og vanskeleg verd. Ho skal stå til teneste for menneske som treng ein **himmel over livet.** (uth. her)

Frivillig eller forpliktande

Den politiske «rettighetstenkinga» er no innført på kyrkjeleg grunn. **Lovfesta rett til opplæring** er eit kjernepunkt. Men kva ein vil oppnå med å gi ein slik rett, er ikkje klart. Dette er særskilt interessant sidan Stortingsmeldinga slår fast at: **«Det einaste vilkåret for dåp vi har i vår kyrkje, er at dei som kjem med barnet vil at det skal døypast»** (uth. her). Den som vert døypt, er medlem av kyrkja. Andre vilkår for medlemskap er det ikkje. Dåpsopplæringa i kyrkja byggjer på denne opne og vilkårsause medlemskapen.» I denne samanheng er det verd å merka seg framlegga til nye dåpsliturgiar. Dei fortel at dei politiske signala er tydeleg oppfatta på liturgiteologisk hald.

Men dette har diverre indirekte støtte i innstillinga frå Andersen-utvalet. "Når det gjelder dåp og dåpsopplæring, er det kun én relevant sanksjon som kan settes opp, nemlig dåpsnektelse. Dersom foreldrene ikke oppfyller visse krav eller på forhånd erklærer at de ikke vil følge opp dåpen på foreskrevet måte, kan presten nekte å utføre dåp. ... Imidlertid velger utvalget å legge til grunn at når foreldre ønsker dåp for sitt barn, så gir det uttrykk for et ønske også om oppfølging av dåpen og oppdragelse i den kristne tro." Men kyrkja ventar at dei forventningane kyrkja har til foreldra, skal kjennast som «forpliktelse til å benytte de tilbud kirken gir om dåpsopplæring».

Mangel på eller utydeleg sentral målsetjing treng ikkje bety at reforma ikkje kan fremja ekte levande kristen tru. Men, slik saka står, er det viktig at ein lokalt er medvitne om kva ein vil med dei prosjekt ein legg til rette og søker støtte til. ■

Ingvard Hageberg er pensjonert sokneprest, busett på Frekhaug. Han har tidlegare vore kretssekretær, rektor, og sokneprest fleire stader i landet. Har også hatt ei rekke tillitsverv, blant anna i FBB og PF.

Tre spørsmål:

Vi har stilt fire personer følgende tre spørsmål:

1. *Hva har hatt størst betydning for deg når det gjelder den kristne opplæring du har fått?*

2. *Hvorfor har situasjonen blitt slik den er i dag når det gjelder mangel på kristen tro og praksis i vårt land?*

3. *Hva er de største utfordringene videre når det gjelder kristen trosopplæring?*

Anne Mari E. Andersland, student ved NLA, medlem i FBB-stud. Bosatt i Bergen.

Harald Kaasa Hammer, kapellan i Nøtterøy, tidligere formann i FBB.

Pål Are Andersen, lærer, Styremedlem i FBB Nord-Hålogaland. Bosatt i Tromsø.

Roar Flacké, regionlede/prest i Normisjon i Rogaland. Medlem i FBB, tidligere styremedlem i FBB Sør-Vest. Bosatt i Stavanger.

Anne Mari E. Andersland:

1. Det må være at jeg vokste opp i et kristent hjem, med foreldre som har vært aktive på bedehus og i kirke. De tok meg med på møter og på gudstjeneste fra jeg var ganske liten, og leste bibelhistorier for meg og ba sammen med meg. Også det at jeg hadde tilgang på god kristen litteratur har nok spilt en stor rolle.

2. Det er nok et meget sammensatt svar på dette, men noe av grunnen ligger nok i tiden vi lever i. Den «minimaliseringen» av den kristne tro, der Gud bare er kjærlighet og alle-blir-til-slutt-frelst-holdningen, ødelegger mer enn den bygger opp. Den kristne opplæringens innhold blant dagens unge mennesker virker nokså utvannet og "ufarliggjort", og hvorfor skal man praktisere troen, når det til syvende og sist er noe som "bare angår meg", og som ikke kan være en sannhet for deg?

3. Å ta tilbake kristendommen og troens relevans for livet, først og fremst. Kristen trosopplæring må skje på bakgrunn av Jesu og apostlenes ord i NT, og ikke forfines og tilpasses lytternes ører. Så må vi kanskje også stille oss det spørsmålet om den forpliktelse som foreldre og faddere gir når et barn blir døpt, fremdeles er relevant.

Harald Kaasa Hammer:

1. Jo eldre jeg blir, desto mer lavmælt blir jeg ved slike spørsmål. Jeg ser så ofte at det ligger en kristenarv i meg som går mye dypere enn det jeg kan begripe med mine årsak-virkning-vurderinger. Antagelig ligger svaret et sted mellom «mor si song ved vogga» og taler og vitnesbyrd som jeg husker, fordi de åpnet øynene mine. I skolelaget lærte jeg å lese Bibelen og tro på Ordets virkekraft, og av gode venner lærte jeg å fokusere på Jesus som lever og sitter ved Guds høyre hånd.

2. Jeg er ikke med på elendig-hetsbeskrivelser av kristen tro og praksis i vårt land. Elendighetsbeskrivelser er påfallende dogmatiske og programmatiske. De tar motet fra dem som kommer etter oss, og har et så smalt fokus at en ikke får øye på Guds gjerninger. Jeg har ikke inntrykk av at elendigheten oppleves større i vår generasjon, enn den ble opplevd av dem som beskrev sin samtid i tidligere generasjoner.

3. Vi som har ansvar for trosopplæring, må først og fremst se fremover mot den seirende Kristus. Slik alle generasjoner før oss har hatt sine utfordringer, har vi våre. Vi må stimulere og levere. Stimulere til å lese og lytte til Guds ord, og levere Guds ord til den enkelte. Utfordringen i en folkekirke er ikke kontaktfalten, - den er i største laget for vår kapasitet. Vi har to store utfordringer: å levere grovbrød ved alle våre anledninger, slik at kristne har noe å gi videre i hverdagen, - og så å lede kristne inn i tjeneste, så de kommer sultne tilbake.

Pål Are Andersen:

1. Det må være det året (1990/91) jeg hadde på Norsk Lærarakademi (NLA) i Bergen. Der gjennomførte jeg kristendom grunnfag. Det hadde stor betydning for meg personlig.

2. Det er nok utslag av mange årsaker. Vi har en stat som etter hvert nærmest skjemmes å framstå som en kristen nasjon. Kristendomsopplæringen er tilnærmet blitt borte fra offentlig norsk skole, og samtidig blitt tilnærmet borte i de mange tusen hjem. Kirken har gjennomgått en langvarig avkristning (så sterkt mener jeg det dessverre). Midt i denne kollektive avkristningen blir også de kristne på mange måter maktesløse, eller passive, eller feige/redde, eller taper "saltsubstans" i denne verden.

3. Jeg tror dessverre at muligheten gjennom den offentlige skole er så godt som tapt, og at det dermed må satses større og bredere blant annet på private kristne skoler (både grunnskole, videregående skole og høyskoler) - samt gjerne private type søndagsskoler for de aller minste elevene. Jeg mener også at selve opplæringen kan bli bedre og mer systematisk i alle kristne organisasjoner og forsamlinger rundt omkring i vårt land.

Roar Flacké:

1. Både i familien og ellers har jeg møtt mennesker som har modellert en glad og bibelforankret kristendom. Ikke minst gjennom Laget har jeg hørt og lest helbibelsk forkynnelse og fått et helhetlig syn på kristenlivet. På ulike måter har jeg fått innplantet det overordnede perspektivet for Guds kirke og mitt liv, nemlig at misjonsoppdraget skal fullføres slik at mennesker kan bli frelst og Jesus komme tilbake.

2. At folk og samfunn vender Gud og hans gode bud ryggen, er ikke overraskende så lenge saltet klumper seg eller mister sin kraft. Den mest alvorlige utviklingen skjer innen kirken og store deler av kristenfolket. Nesten uansett hvordan du lever eller hva du mener vil du finne noen som støtter deg blant «lederne» i vår kirke. Da er det ikke rart om folk blir forvirret. Og når alt blir like gyldig, da blir mye likegyldig.

3. Vår største utfordring er å gjenreise den frimodige tilliten til og respekten for Guds Ord. Lykkes vi ikke med det, vil vi tape kamp etter kamp både innad i kirken og utad i samfunnet. En glad tro på Bibelens autoritet og livgivende kraft vil gi oss både tørst etter Ordet og frimodighet til å dele det. La Guds Ord bo rikelig iblant oss, slik at det kan få anledning til å virke i oss og gjennom oss! ■

KRISTEN OPPFOSTRING under press

I Norge har skoleverket og samfunnet vært tydelig preget av kristen tro, kultur og verdier i århundrer. Slik er det ikke alle steder. Mange steder i verden må kristne foreldre oppdra barna sine under sterkt religiøst eller politisk-ideologisk press. Vi har snakket med Peder K. Solberg, forskningsstipendiat ved NLA BM, om perspektiver på kristen oppdragelse og opplæring fra en helt annen kontekst, nemlig blant kopterne i Egypt.

AV GUNNAR INNERDAL

- *Hvor har du din kjennskap til kopternes situasjon fra?*

- Jeg var sammen med en del prester og pastorer på studiereise til området mellom Alexandria og Kairo i Egypt i februar '06 for å lære om og bli kjent med den koptiske kirke, historisk og aktuelt. Turen var også delvis aktuell for avhandlingen min, da vi besøkte steder der Basilius var på 300-tallet. Et av klosterne vi besøkte, Makarios-klosteret, ble stiftet på hans tid. Samtidig besøkte vi også dagens koptiske kirke, særlig arbeidet som drives i slumstrøkene i Kairo.

- Et sterkt inntrykk var The Cave Church - "Hulekirken", en kirke med plass til 10-15 tusen mennesker som ligger innerst inne i en av søppelbyene i Kairo, en koptisk-ortodoks kirke med "evangelisk" preg. Dette ble vårt første møte med resultatene av den interne vekkelsen i den koptiske kirke. For 70-80 år tilbake var andelen koptere med identitet mer knyttet til det historisk-nasjonale enn det kristne trosinnholdet større enn i dag. De så (og ser fortsatt) på seg selv som de opprinnelige egypterne, kontra de arabiske muslimske innvandrere som nå utgjør majoriteten i landet. Den kristne vekkelsen som kom er blant annet inspirert av anglikansk misjon, med vekt på barnearbeid og søndagsskole drift. Vekkelsen har ført til nytt liv og nytt håp for mange mennesker, særlig barn, og har revitalisert mye av den gamle koptiske klostertradisjonen med sin vekt på askese og bønneliv. Nå strømmer ungdommene til klosterne. Et eksempel er et kloster vi besøkte som for 40 år siden hadde seks gamle "utdøende" munk. Nå er det 120

Peder K. Solberg, forskningsstipendiat i kirkehistorie ved Norsk Lærerkademi. Doktorgradsprosjektet hans handler om bibeltolkning og bibelbruk hos Basilius av Cesarea og Eunomius av Cyzikus (300-t). Solberg er gift og har tre barn fra tre til sju år. Foto: Gunnar Innerdal.

munker der, sammen med 700 fulltidsarbeidere! Vekkelsen, som har skjedd i en svært presset situasjon for en kristen minoritet i et muslimsk flertallssamfunn, har skapt et nokså unikt kristent opplæringsprogram.

- *Hvordan er situasjonen for kristne kopterne i dag?*
- Kopterne lever som diskriminert minoritet i et muslimsk storsamfunn. De fleste barn må gå i muslimske skoler (hvis de i det hele

tatt får noen skolegang), der de lærer å lese ved å lese Koranen, som også pugges. Gjennom hele oppveksten møter de ulike former for diskriminering og tilsidesettelse, som utsetter de unge for et sterkt identitetspress. Kristne fratras privilegier i ekteskapslovgivning, på arbeidsmarkedet og i utdanningssystemet. Mange koptere finner ikke annet arbeid enn å samle inn søppel langs gatene i Kairo. Denne uorganiserte søppelinnsamlingen utgjør faktisk i praksis hele renovasjonssystemet i denne storbyen med 15-20 millioner innbyggere. Mange barn vokser opp under uverdige fysiske forhold, med elementære mangler. De utsettes gjerne for ulike overgrep, og prostitusjon er vanlig selv blant barn.

- Et imponerende arbeid blant disse fattigste av de fattige i Kairo drives av Mama Maggie (Magda Gobran) og hennes stiftelse Stefanus-barna, som i dag har over tusen fast ansatte i tillegg til mange frivillige. Selv kom hun fra privilegerte kår, men kjente kallet til å formidle Jesu kjærlighet til hans aller minste. Stiftelsen gir fattige barn og familier sosial og helsemessig hjelp og driver utstrakt kristen opplæring, barnehager, leirarbeid og yrkesrettet opplæring.

- *Hvordan drives dette arbeidet?*

- Deres tankegang er at man for å bygge en slitesterk kristen og koptisk identitet må tenke sterk integrering av Bibelens historier, dens språk, terminologi, tankegang osv, i det daglige liv. Arbeiderne i Stefanus-barna går inn i de fattige strøkene og møter barna og familiene deres i hjemmet. Det er primæraenaen for hjelp og opplæring. Barna blir tatt på fanget, får positiv omsorg og tilbake-

Fra et hjemmebesøk i regi av Stefanusbarna. Foto: Peder K. Solberg

meldinger, får høre bibelfortellinger og lærer sentrale bibelvers utenat. Mange får komme i en av stiftelsens 60 barnehager. Alle barna får mulighet til å komme på leir minst en helg i året, der de foruten rene klær, en dusj og skikkelig mat får personlig omsorg og oppfølging fra lederne.

- Det første bibelverset Mama Maggie lærte barna var: "Alt makter jeg i ham som gjør meg sterk" (Fil 4,13). Det kan godt stå som en overskrift over hennes innstilling: Å gi barna en rotfestet identitet i troen på Kristus, som gjør at de makter hverdagen og samtidig gir et løftet hode, selvrespekt og håp om en bedre fremtid. Fra spedbarnsalder og opp til tenårene ønsker de å lære bar-

na 50 av Salmene fra GT og viktige deler av NT, særlig historier fra evangeliene og f.eks. Kristus-hymnen i Fil 2, utenat. Glansen i øynene på barna i en barnehage vi besøkte da de stolt proklamerte Salme 23 for oss, er et inntrykk jeg aldri glemmer.

- Arbeiderne er selv forpliktet til aktive bibelstudier og et levende bønneliv, og starter dagen med dette.

- *Hva er forskjellen på dette arbeidet og tankegangen bak fra kristent arbeid i Norge?*

- Først deres sterke tro på Bibelens relevans inn i menneskers liv, også barns, i sin egen form. Den trenger ikke å tilrettelegges, pedagogiseres i hjel. Dessuten det ambisiøse omfanget. De er ikke redde for utenatlæring,

Fra en av barnehagene Stefanus-barna driver. Foto: Peder K. Solberg

som ikke foregår i et puggeperspektiv, men et identitetsperspektiv - det hjertet flyter over av, kommer ikke bare ut av munnen, men preger hele livet. Gløden i barneøynene når de siterer utstråler ikke tvang, men glede!

- *Hva kan vi som kristne foreldre og oppdragerinstitusjoner lære av dette?*

- Det viktigste er å gjenerobre bibelfortellingen. Mye undervisning for barn er nesten krampeaktige forsøk på å tilrettelegge og gjøre kult. Vi trenger større frimodighet til å bruke bibeltekstene "som de står", også med egne barn. Dernest kan kirkeårets fokus på ulike fortellinger/bibeldeler være et middel til å trekke barna med, særlig gjennom sanseinntrykk som knyttes til spesielle bibeltekster. Og vi må huske på at hjemmet er hovedarenaen for kristen opplæring!

- Dette perspektivet på kristen identitetsbygging har mye for seg også for oss. Vi har den samme kilden, nemlig Kristus, slik han bevitnes i Skriften! Vi må lære troen på denne kildens relevans i møte med samtidskulturen.

- *Finnes det likhetstrekk mellom situasjonen for kopterne og kristne nordmenn?*

- En kopter vi møtte som hadde vært i Norge, sa det omtrent slik: Det er enklere å være kristen i Egypt, for der får barna respekt for det hellige inn fra tidlig i barndommen. Jesus har f.eks. mer respekt i muslimske Egypt enn i Norge. De er under et tøft, men definerbart identitetspress, som de kan ha et bevisst forhold til. I Europa er identitetsbombardement mot de kristne mer subtilt, men kan være vel så sterkt, gjennom media, pornografiske uttrykk osv. De grunnleggende kristne menneskelige verdier bombarderes hele tiden.

- Jeg tror at vi som kristne i Norge i dag skal glede oss over alt fokus på og åpenhet for kristne verdier og påvirkning. Men vi må også huske på at vårt samfunn og våre skoler ikke lenger er bærere av en kristen formidling som barna våre kan leve på og bygge sin kristne identitet på. Vi må sørge for at barna i hjem og kirke får kristen opplæring som ikke bare er kunnskapsorientert, men utøves - i gudstjeneste, bønn og hverdagsliv. ■

Ps. Mer stoff om Mama Maggie og Stephen's Children finnes bl.a. hos Norsk Misjon i Øst, se www.nmio.no. Anne Wenell fra Nordisk film har laget en dokumentar om henne, vist på TV2 9. mai.

K R L - debatt på 300-tallet

I arbeidet med en kirkehistorieoppgave om Gregor av Nazianz og keiser Julian ble jeg overrasket over hvor aktuell deres situasjon er for å forstå vår samfunnsdebatt. De diskuterte selvsagt ikke KRL-faget i moderne betydning, men egentlig mange av de samme underliggende spørsmålene: verdiforankringen for skolen og religionens plass og funksjon i skole og samfunn. Denne artikkelen vil kort presentere hva deres konflikter dreide seg om, og i lys av det løfte frem aktuelle problemstillinger som også vi må svare på.

AV GUNNAR INNERDAL

Det er ikke så ofte Gregor, "Teologen"¹ av Nazianz (f. 329), og «den frafalne» keiser Julian (f. 331) nevnes i samme ånde- drag. De opererte på flere måter med hvert sitt prosjekt, Julian som storpolitiker og religionsreformatør, Gregor som teolog, asket og eksponent for den nikenske fløyen i trenighetsstridighetene på 300-tallet. Likevel har de mye felles: De var begge fra samfunnets øvre lag, de hadde i stor grad samme utdanning som klassiske retorer og møttes i studietiden i Athen. Trolig var de også viktige katalysatorer for hverandres tenkning. Via Gregors bror Caesarios - som for en tid var livlege ved Julians hoff i Konstantinopel - hadde de også personlige bånd til hverandre.

Julian var barnebarn av Konstantius I, Konstantins far og medkeiser under Diokletians styre. Han fikk en solid kristen oppdragelse, men ble omvendt til de gamle gudene som 20-åring i 351. Av taktiske grunner holdt han det mer eller mindre skjult til han kom til makten høsten 361². Da hadde det kristendomsfavouriserende Konstantinske dynasti vart i ca. 50 år. Fra først av var Julians religiøse politikk³ preget av toleranse, men han begynte tidlig arbeidet med å gjenoppta den gamle greske gudekultusen med dens ofringer. Kristne som hadde deltatt i ødeleggelse av gamle kultsteder måtte betale erstatning, og kristne mistet skatteforde-

ler. Senere ble hans fiendtlige linje mot de kristne tydeligere. I juni 362 gav han et edikt som i praksis forbød kristne å være lærere i de greske skolene, og gjorde det vanskelig for barn fra kristne familier å være elever. Lærerne skulle heller holde seg i ro i kirkene sine hvis de absolutt ville forelese over evangeliene. Påfølgende vinter gav han ut sitt verk "Mot galileerne", en ladet tittel som uttrykker Julians syn på de kristne som ukulturelle og perifere. Kritikken vitner om god kristendoms-kunnskap, og er på mange måter klassisk i kristne ører: Jesus og hans lære er en altfor ny oppfinnelse uten skikkelige røtter, og de kristnes skriftbruk er vilkårlig. Og hvilke bidrag har hebreerne gitt med hensyn til språk og kultur? Julian baserte sine religiøse reformer på tanken om at den greske filosofien var inspirert av de greske gudene, og at de klassiske tekstene var deres religiøse tekster, som de kristne ikke hadde noen rett til å snylte på⁴. Tanken var at en kultur ikke kan skilles fra sin religiøse inspirasjon. Forsøket med en kristen statsmakt hadde spilt falitt under Konstantins dynasti⁵. Julian fryktet nok at å forlate den klassiske greske kultur og religion som statsbærende elementer ville føre til imperiets fall på sikt. Hans håp var at den greske kulturs universalitet skulle være limet og garantien for det filosofiske imperium som favnet alle folk, både innenfor og utenfor det romerske keiserriket⁶.

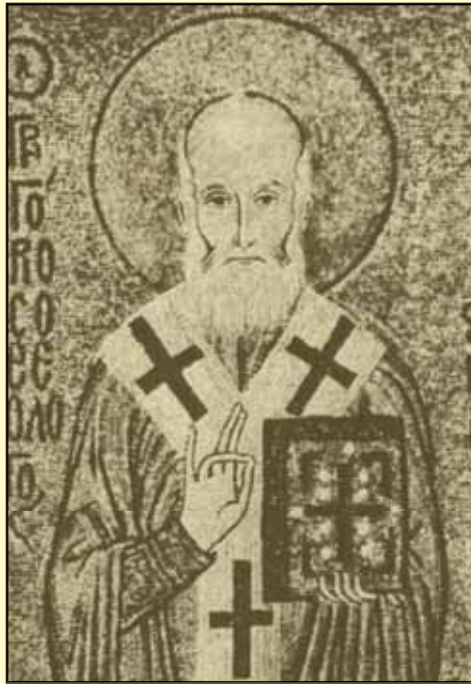
Gregors svar er først og fremst uttrykt i hans to taler mot Julian (Orat. 4 og 5⁷), der

han svarer på Julians intellektuelle utfordring til kristendommen. Den krasse tonen, som for en moderne leser nesten kan synes hatefull, skyldes i hovedsak sjangeren. I det antikke invektiv var det meningen at man skulle tegne ting i svart-hvitt og overdrive, noe lignende den moderne karikaturtegningen.

For Gregor var angrepene på kristendommens intellektuelle respektabilitet Julians mest provoserende feilgrep⁸. Gregor svarer med et klassisk kristent apologetisk angrep på hellenismens religiøse myter, med retorisk snert. Han driver mye moralsk kritikk: De greske mytene stiller opp med krigende guder, svindel, drukkenbolter, ugjestfrihet og sinne - hvordan står dette seg mot de kristne, som elsker sin neste som seg selv og velsigner dem som forbanner dem, og hvis høyeste religiøse ønske er foreningen med Gud og hverandre i kjærlighet⁹? Det hjelper heller ikke at Julian etterligner kristne idealer og handlinger som å bygge skoler, hospitser og lignende, og å kreve oppgjør for ugjerninger¹⁰. Den frafalne skylder å forlate idéen om innbyrdes kjærlighet og gode gjerninger mot nesten dersom han skal være konsekvent, det kan ikke begrunnes i de klassiske mytene. Når Julian anklager kristendommen for å være intellektuelt enkel og favorisere blind tro heller enn rasjonell argumentasjon, svarer Gregor med å si at det er jammen ikke mye bedre med blind tro på Pytagoras¹¹.

Keiser Julian «den frafalne»

Gregor, «Teologen» av Nazianz

Lærerediktet, utstedt av "den dummeste av dødelige" (Orat. 4,101), kommenteres også av Gregor, siden han vet hvor alvorlig det er for kirken hvis den skulle bli utelukket fra å gjøre sin gudgitte oppgave i å forkynne Guds rike i verden¹². Han mener dette er selve kjernen i Julians feilgrep. Ingen tenkende mennesker skal kunne utelukkes fra den offentlige diskurs, gr. *logoi*¹³. Språket, eller hvilken som helst annen kunstform, tilhører ikke dem som oppfant det, men dem som bruker det, og kan ikke reserveres for en spesiell religion¹⁴. Skaperen gav disse gavene til menneskene for at de skulle vokse sammen i innbyrdes kjærlighet. Å prøve å utelukke noen her er selvmotsigende - sivilisasjonen er jo ikke hellenernes oppfinnelse alene. Ethvert forsøk på å utelukke noen er nødvendigvis totalitært og gir grunn til mistanke om

at det egentlig er frykt for motpartens argumenter som driver handlingene. I Orat. 4,6 trekker Gregor parallellen til en idrettsmann som påstår seg å være seierherre - etter å ha forbudt konkurrentene å starte i løpet¹⁵!

I forlengelsen av debatten om lærerediktet ligger problemstillingen som vel egentlig er kjern-en i kræsjen mellom Gregor og Julian: Hvordan bevare universaliteten både for religion og gresk kultur? Som vi var inne på, ønsket Julian å bruke den klassiske dannelsen og religion som et samfunnsbyggende element, som nødvendigvis ville innebære en nokså sterk grad av kulturimperialisme, og dypest sett et totalitært regime. Gregor forsvarer heller en viss åpen pluralitet; man må ha et felles rom der alle røster kan høres og måles mot hverandre, og språk og dannelsen i seg selv er ikke en religiøs størrelse.

Han mente at kristendommen i sitt vesen både er kulturinkluderende og kritisk - den vil aldri stivne i en kultur, ett rike, en stat, men vil alltid bre seg ut og være for alle. Troen søker alltid å finne det beste i kulturene, samtidig som de renses og lutres ved hjelp av åpenbaringen i Jesus Kristus, han som er den inkarnerte Logos - inspirator av all god menneskelig rasjonalitet og kulturens edleste innsikter.

Utfordringen Julian gav kirken var kort i tid, men likevel stor på det intellektuelle og kultur-elle plan. Forskere hevder at det er gode grunner til å forstå hele Gregors forfatterskap som en respons på den¹⁶. Gregor lagde store mengder stoff som kunne brukes til kristen opplæring, et kulturelt og religiøst grunnlag som kristen forkynnelse kan stå på, med grundig teologi, sjelsorg, misjonsapologetikk og politiske synpunkter, alt presentert på et høyt retorisk og intellektuelt nivå.

Vi kjenner igjen mange aktuelle problemstillinger når vi hører om hendelsene fra 360-tallet. Vår situasjon ligner på mange måter deres, siden også vi står i en overgangssone mellom en kristen og en ikke-kristen statsmakt. Den konstantinske æra med sine kristne stater og folkekirker går mot slutten. Hvordan skal de kristne nå leve ut sitt kall i det sekulære pluralistiske samfunnet? Hva skal skolens funksjon være? Skal den være religiøst forankret, og i så tilfelle med hvilket formål og innhold? Kan kristne eller andre religiøst overbeviste være lærere i alle fag? Finnes det en religionsnøytral (ut-)dannelsen - som feks KRL-faget? Kan og bør kristne barn gå i offentlige skoler? Hva skal være «limet» som holder samfunnet sammen - skolen, religionen, menneskerettighetene, velferdsordningene? I hvilken grad kan og skal kristendom eller annen religion brukes for å legitimere en særlig samfunnsordning? Hva er forholdet mellom kristen tro og åpenbaring og andre kulturelle og rasjonelle uttrykk?

Alle disse spørsmålene må vi stadig jobbe med, i lys av vårt kall til å ta «enhver tanke til fange i lydigheten mot Kristus» (2 Kor 10,5), og være både helljertede kristne oppdragere (5 Mos 6,4ff etc.) og gode samfunnsborgere (1 Tim 2,2 etc.). ■

Gunnar Innerdal (24) er snart ferdig master i k:domskunnskap/teologi ved NLA, medlem i FBBS sentralstyre, tidl. formann i FBB stud. Bosatt i Bergen.

1 Han er en av tre fedre, inkludert evangelisten Johannes og Simeon den nye teologen, som bærer dette navnet, og sammen med Johannes Chrysostomos og Basileus av Caesarea kalles en av de tre hierarkene i den ortodokse kirkegren.

2 For biografiske notiser om Julian, se Chadwick, H. (2001): *The Church in Ancient Society. From Galilee to Gregory the Great*. New York: Oxford University Press, s 295-301.

3 Om Julians religiøse politikk, se Chadwick (2001), s 301-8.

4 Van Dam, R. (2002): *Kingdom of snow. Roman Rule and Greek Culture in Cappadocia*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, s 167.

5 McGuckin, J. (2001): *Saint Gregory of Nazianzus. An intellectual Biography*. New York: St Vladimir's Seminary Press, s 117

6 Van Dam, s 166.

7 Tilgjengelig på internett: Oration 4:

http://www.tertullian.org/fathers/gregory_nazianzen_2_oration4.htm,

Oration 5:

http://www.tertullian.org/fathers/gregory_nazianzen_3_oration5.htm. Fra „Julian the Emperor“ (1888) (obs. gammel og delvis upresis oversettelse).

8 Orat. 4,61

9 Orat. 4,114-123

10 Orat. 4,111

11 Orat. 4,102

12 Orat. 4,100, se McGuckin, s 124.

13 Orat. 4,4-5.

14 Orat. 4,103; 4,106

15 For en bredere behandling av Orat. 4 & 5 se McGuckin, s 119-126.

16 McGuckin, s 117-8.

Utvandrerne møtte med en sekulær skole i en sekulær stat

AV ALF DANBOLT

«Common School»
og amerikaniseringen

I USA måtte kirkesamfunnene selv sørge for den religiøse opplæringen. De første innvandrerne sendte barna til den offentlige skolen: «Common School», for at de skulle lære engelsk, og det som ellers var nødvendig for å bli gode amerikanere. Alternativet var å forbli en gruppe på siden av det amerikanske samfunnet. Men prestene i Den norske synoden (på mange måter den norske statskirken omplantet i amerikansk jord) anbefalte likevel ikke å sende barna til Common Schools. De oppfordret menighetene til å etablere egne skoler etter modell fra Norge. De mente at de offentlige skolene var for dårlige, og dessuten var de jo ikke lutherske. De ønsket en kirkeskole under prestens kontroll.

Men avstandene var store og menighetene små. Kirkens utgifter måtte medlemmene dekke av egen lomme, og alle borgere måtte bidra til Common School. Mange valgte derfor rimeligere løsninger, og særlig de menighetene som sluttet seg til andre norske synoder var lite interessert i prestestyre. Norske utvandrere ble ofte med i ledelsen av den offentlige skolen lokalt som ansvarlige borgere i sitt nye hjemland.

De fleste sendte derfor barna på Common School, men valgte som oftest norsk som språk for den religiøse opplæringen. Hjertespråket var norsk, og derfor regnet som best egnet for det religiøse liv. Dessuten kom stadig nye fra Norge, og behovet for norsk ble holdt vedlike til langt inn i det 20. århundrede. Men fra begynnelsen av 1900-tallet begynte likevel flere og flere menigheter med både gudstjenester og søndagsskoler på begge språk, før engelsk til slutt ble enerådende.

Religionsskolen/sommerskolen
Svært få erstattet Common School med egne skoler. Det betød ikke at det store flertallet tok lett på kristendomsopplæringen. Men de ønsket både at barna skulle bli amerikanere,

og at de skulle få en luthersk kristendomsopplæring. Løsningen ble i de fleste tilfeller at den offentlige skolen ble supplert med en norsk religionsskole i sommerferien og/eller norsk søndagsskole ellers i året. Søndagsskole som supplement til den offentlige skolen var den vanlige løsningen i alle protestantiske kirker i USA fra ca 1860¹¹.

Den norske religionsskolen var i starten ganske lik almueskolen i Norge både i omfang og innhold. Søndagsskolen var derimot ny for de fleste, og sett på som typisk amerikansk og moderne. Common School varte i begynnelsen fra en til tre måneder, og religionsskolen kunne da vare så mye som seks måneder i året. Etter hvert som skolesystemet bedret seg ble dette snudd helt om slik at religionsskolen varte rundt en måned om sommeren. I vår tid er dette blitt til «Vacation Bible School» som er vanlig i de fleste protestantiske kirkesamfunn.

Det norske presteskapets ønske om å opprette menighetsskoler som helt erstattet Common School, slo ikke igjennom. Lekfolket satset på at barna skulle bli amerikanere og sørget derfor for andre løsninger for kristendomsopplæringen.²² Missourisyndoden - som oppstod blant tyske innvandrere som forlot sitt hjemland fordi at staten blandet seg inn i de kirkelige forhold - var av de som satset på egne skoler, og fortsatt gjør det.

Søndagsskolen

I de lekmannsorienterte synodene var det nærmest full oppslutning om den offentlige skolen. Her satset man på kristendomsopplæringen i hjemmene, sommerskole og søndagsskole. Men det var store avstander på prærien, og Elling Synode beklaget at det var vanskelig med religionsundervisningen mange steder slik at de ikke en gang klarte å ha søndagsskole. I Chicago startet de en engelskspråklig søndagsskole i den norske lutherske menigheten allerede i 1848, men det var uvanlig. I Muskego ble det holdt søndagsskole i Even Hogs låve, og senere i kirken da den ble bygget som den første norske kirken i Amerika, innviet i 1845.

Da utvandrerne kom til Amerika møtte de et helt annet samfunn enn det de kom fra. De første emigrantene hadde knapt erfaring med andre konfesjoner, og den eneste skolen de kjente til var kristendomsskolen drevet av den lutherske statskirken som grunnlag for konfirmasjonsundervisningen. Men her hadde kirken ingenting med skolen å gjøre.

Alf Danbolt er pastor i Messiaskirken, og arbeider med et forskningsprosjekt om norske søndagsskoler i siste halvdel av 1800-tallet. Han er bosatt på Tømter i Østfold.

«Barnstable, Mass». Ukjent

Det fantes et rikt utvalg av bøker og blader for søndagsskolearbeid på engelsk. Også bøker myntet på allmenn opplæring fordi søndagsskolene hadde allmenn undervisning der den offentlige skolen ikke var kommet i gang. The American Sunday School Association ble stiftet i 1817 og sendte søndagsskolemisjonærer over hele USA. Det var en interkonfesjonell organisasjon³³ som norske lutherske prestere var skeptiske til. Men mange norske lutherske barn gikk nok likevel til deres søndagsskoler i mangel av noe annet, og for å lære engelsk. Det kan nok ha vært en motivasjonsfaktor for de norske prestene å få til norske søndagsskoler for å beholde barna i en luthersk sammenheng⁴⁴ I Den norske synoden advarte man mot å sende barna til amerikanske søndagsskoler fordi de ikke var lutherske. Men søndagsskole kom de ikke forbi, for om ikke de sørget for søndagsskoler i sine menigheter gikk barna til andres.

Det kan se ut til at erfaringene med søndagsskoler i de norske menighetene i Amerika som nødvendig supplement til den offentlige skolen, kan ha vært med å åpne opp for søndagsskolen også i Norge noen år senere. For mens de lutherske søndagsskolene i Norge først ble startet opp i 1870-årene i noe større antall, skjedde dette allerede fra 1850-årene i USA hvor søndagsskole til og med ble tatt med i lover for menigheter i Den norske Synode fra starten av⁵⁵ og anbefalt av ledende prestere som A.C. Preus og G.F. Dietrichson.

I Augustanasynoden ble det pålagt prestene å sørge for søndagsskoler.⁶⁶ Det var utbredt kontakt over atlanteren med såvel brev og litteratur som reiser og besøk. Flere norske prestere kom også tilbake til embeter i Norge etter noen års tjeneste i Amerika. Man var derfor vel orientert om det som skjedde på begge sider av havet.

Det norske presteskaper ble på denne måten i stadig økende grad kjent med at det gikk an å ha lutherske søndagsskoler som supplement til en sekulær skole. Ellers var søndagsskolen betraktet som en reformert plante som ikke egnet seg på luthersk mark. Til å begynne med var det først og fremst frimenighetene som i henhold til dissenterloven av 1845, hadde søndagsskole i Norge. De var pålagt å ha religionsundervisning for sine barn som var fritatt fra skolens kristendomsundervisning.

Mye vann har rent i havet siden den gang, men utfordringen med å formidle kristenarven til barna står fast. Den offentlige skolen okkuperer nå det meste av barnas tid. Friskoler som en erstatning for den offentlige skole er kanskje den beste løsningen der det er mulig. Andre steder må vi legge til rette for både søndagsskole og kanskje også kristendomsskole om sommeren? Det er ikke nok med noen få punktuelle møtepunkter om barna skal oppdras i den kristne tro. Både hjemmet og menigheten må på banen i en kontinuerlig opplæring ■

1) Kennedy, William Bean: *The Shaping of Protestant Education. An Interpretation of Sunday School and the Development of Protestant Educational Strategy in the United States 1789-1860*, New York, USA, 1966, s 27.

2) «*The Scandinavians (Swedes, Norwegians, Danes) forming so large a portion of the population of the Northwest, are attached to their languages less rigidly than the Germans. They desire their children to learn English, and fall more readily into American ways. Among them nearly every congregation has its Sunday school as well as its parochial school. In all these there is constant effort at improvement in the system.*» sitert fra: Dunbar, W.H.: *Lutheran Church (General Synod), Sunday-School Work i Encyclopedia of Sunday Schools and Religious Education. F-PE Vol II New York, USA, 1915*, s 650.

3) «*technically the ASSU was neither undenominational, antidenominational, nor interdenominational, but was rather «a voluntary union of individual Christians, of different religious views and creeds, cooperating for the purpose of promoting religious education through Bible study and the establishment of Sunday-schools.»*» Kennedy s 67.

4) Halvorson, Johannes: *Den norske Synode. Menighets og Samfundsproblemer i Norsk Lutherske Menigheter i Amerika. 1843-1916 Andet Bind Minneapolis, 1918 s 693.*

5) *Bilove for de Norsk-Evangelisk-Lutherske Menigheder paa Kuskonongs Prairie i Maanedstidende for Den Norsk - Evangelisk - Lutherske Kirke i Amerika nr 9 November Janesville, Wisconsin, 1851.*

6) *Kirkelige Efterretninger. La Crosse Konferentsen i Den Norske Lutheraner nr 1 Januar Chicago, 1868.*

Integrert tro?

AV TORIL ASP

En fersk undersøkelse blant kristen ungdom her i landet svarte 80% at de ikke lot deres kristne tro ha noen bestemte innvirkning på hvilke valg de tok i livet!

Når ansvaret for mange oppgaver i Guds rike hviler på mine skuldre, har jeg lett for å få kontakt med angst.

Men en dag slo det meg: Kanskje ansvaret egentlig ikke skal hvile på mine skuldre?

- mot til farefulle handlinger
- vilje til å gi avkall på normale, trygge omstendigheter
- innsikt til å foreta valg som virket ulogiske og uhensiktsmessige
- politisk klarsyn, kamp for rettferdighet, stå oppreist i truende livssituasjoner
- utholdenhet under forfølgelse

Kanskje er det når min person, mine ressurser eller mangel på slike, får for mye fokus at angsten kommer? Kanskje er det nå Jesus vil ha sagt: «Du, det er meg ansvaret hviler på!»

Og egentlig vet jeg det jo: Det er Han som skal vokse og være stor; jeg skal avta og slippe å måtte være så viktig og vellykket!

«La ikke hjertet bli grepet av angst,» sa Han, og fortsatte umiddelbart: «Tro på Gud og tro på meg!» (Joh 14,1).

Det er altså en sammenheng mellom min måte å forholde meg til dagliglivets utfordringer på og troen. Troen er en motsetning til mange av våre naturlige reaksjoner på livets indre og ytre omstendigheter.

- Ikke angst, men tro (Joh 14,1)
- Ikke i sorgens kvelertak, men i retning av Guds herlighet (Joh 11,40)
- Fra «klebrig» synd til utholdenhet i livsløpet videre (Heb 13, 1-2)

Troen har sitt nedslagsfelt i våre følelser, tanker og relasjoner. Men troen kan fort bli en vag ingrediens når vi kjenner at livets krav er i tøffeste laget.

En kristen mann som lå for døden, fortalte at han i de siste årene hadde hatt store problemer med å tro på oppstandelsen. Tvil og resignasjon

var blitt en levemåte, men det var det ingen som oppdaget. Han hadde fylt sin rolle i kirke og bedehus, men troen bar ikke lenger hans liv. Hans kristendom var et slags skall, et innlært mønster for kristelig oppførsel. Ikke før døden nærmet seg fikk han igjen smake på nåden og undre seg over at han virkelig kunne være elsket av Jesus.

Tro i teori og praksis
Ordet trosopplæring forbinder jeg ofte med innlæring av troens fakta; dogmatiske kjernepunkt som i blant blir teoretisk kunnskap og ikke nødvendigvis fører til et liv i tro. Kanskje er det noe sånt Jakob tenker på når han sier at onde ånder tror og skjelver! Disse vet hva kristen-

dommen dreier seg om, men deres eksistens forblir uberørt av deres «tro».

I Heb 11 møter vi derimot mennesker som lot troens virkelighet bestemme deres holdninger og handlinger.

Troen ga:

- mot til farefulle handlinger
- vilje til å gi avkall på normale, trygge omstendigheter
- innsikt til å foreta valg som virket ulogiske og uhensiktsmessige
- politisk klarsyn, kamp for rettferdighet, stå oppreist i truende livssituasjoner
- utholdenhet under forfølgelse

Troen åpnet forbindelsen mellom den synlige og den usynlige verden (Heb 11,27) og denne verdens ting ble vurdert i nytt perspektiv. Troen ga dem en alternativ tolkning av virkeligheten.

En gang fikk jeg en blokk med daglige bibelvers. Jeg leste dem med glede, men husker godt den dagen min venninne minnet meg om følgende: «Husk at det på forsiden står: *Keys for daily LIVING* ikke bare *daily READING!*»

Et par små utfordringer med tanke på eget liv:

- 1 Les Rom 8,28.
- 2 Lag så en liste over de ting i livet du mener ikke har tjent til det gode for deg
- 3 Les så verset en gang til og tenk deg at Jesus spør deg: «Tror du dette?» - tid for ettertanke
- 4 Hvilke følger får det for deg hvis du virkelig tror at Rom 8,28 er ment som det står?

- 1 Les 1. Tess 5,18
- 2 I hvilke situasjoner synes du det er vanskeligst å takke Gud?

3 Tror du 1. Tess 5,18 er ment for ditt liv?

4 Hvilke endringer ville det føre til for deg hvis du begynte å praktisere dette verset?

Når det arbeides med opplæring til tro, håper jeg man kan legge vekt på å hjelpe mennesker til å møte livet utfra troens perspektiv og at både forkynnelsen, åndelig veiledning, delegrupper med videre kan:

- lære mennesker å tro på og anvende Bibelens ord som livshjelp og praktisk veiledning
- hjelpe mennesker å åpne opp for Guds ord i følelseslivet der smerter, selvforakt og avmakt ofte rår grunnen.

- gi hjelp til å avsløre de mekanismer/krefter som styrer våre liv i strid med troens livsholdning

- formidle ordet slik at «hele meg» og alle mine hverdags erfaringer kan lukkes inn i trosrelasjonen til Herren.

Da ville vi også kanskje etter hvert kunne juble ut med Paulus i hans mystiske glede:

«... det er ikke lenger jeg som lever, men Kristus lever i meg. Og det liv jeg nå lever på jorden, lever jeg i troen på Guds Sønn som elsket meg og gav seg selv for meg!» (Gal 2,20). ■

Torill Slåttsveen Asp, teolog og husmor. Tidligere misjonær Sør-Afrika, ellers jobbet mest som lærer, for tiden deltidsstilling som ungdomssekretær i Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn i Vestfold. Bosatt i Tønsberg

Bok anmeldelser

AV OLE FREDRIK KULLERUD

Liturgi og nattverd:

– Håndbok for bedehuset, Indremisjonsforbundet 2003

– Edin Løvås, Liturgi for lavkirkelige, Oslo: Verbum Forlag 2004

– Michael Welker, Hva skjer i nattverden? Oslo: Verbum Forlag 2003

Disse utgivelsene er svært forskjellige. Men alle gir perspektiver på liturgi og nattverd. Det er det som interesserer oss i denne bokanmeldelsen. Indremisjonsforbundets Håndbok for bedehuset er riktignok en omfattende publikasjon (i form av en ringperm) som handler om mye mer enn nattverd og liturgi. Her begrenser vi oss til nattverddelen.

"Generalrubrikkene" slutter seg til troen på realpresensen. "Vi mottar Jesu legeme og blod under skikkelse av brød og vin". Det er åpent for barns nattverd, og fri nattverd forsvares ved at "sakramentene er gitt til troens folk".

I nattverdinnbydelsen skal det ifølge Håndboken sies klart til forsamlingen at nattverden er for troende kristne. For øvrig legges det opp til frihet i gjennomføringen så lenge feiringen skjer på en verdig måte. Her anbefales bord med hvite duker og levende lys. Det ser ut til å være en generell regel i håndboken at alkoholfri vin brukes. Det anbefales minst månedlig nattverd i forsamlingene.

Ellers er det ikke foreslått annen liturgi enn salmesang, Fadervår og den gamle

nattverdformaningen, og naturligvis innstiftelsesordene. Opplegget minner rent liturgisk om frikirkenes nattverd hvor man gjerne mottar sakramentet sittende, og brød og vin sendes mellom nattverd-gjestene. Nattverd-gjestene skal til slutt ta hverandre i hendene idet de synger en sang. Det er med andre ord et tradisjonelt opplegg innenfor lav- og frikirkelig tradisjon.

Edin Løvås er predikant i Misjonsforbundet. I Liturgi for lavkirkelige vil han både besinne seg på sin lavkirkelige tradisjon og gå utover denne. Han reflekterer rundt detaljer både når det gjelder gudstjenesterommet og den bedendes kroppsspråk. For bare å nevne noe. Prekestolen bør fremdeles være rommets sentrum, skriver Løvås, men formen på nattverdbordet må også være gjennomtenkt. Og benkene skal være plassert slik at folk kan se hverandre. Løvås' styrke er en kombinasjon av to evner: evne til kritikk av egen tradisjon, og samtidig ingen mindreværdighetsfølelse i forbindelse med denne tradisjonen. Han forsvarer den noen ganger, og tar andre ganger uten å skamme seg stoff fra for eksempel Den norske kirke. Det gjelder blant annet bønn rettet til Faderen, slik praksis er i lutherske gudstjenester.

Man gjenkjenner hos Løvås en varhet for det som skjer i menighetssamlingen. Med sans for detaljene i nattverdhandlingen og utsmykningen av den. Her går han lenger enn Håndbok for bedehuset. Løvås legger opp til å løfte opp kalk og disk under velsignelsen av brød og vin. Men han holder fast ved den reformerte oppfattelsen av nattverden som et rent minnemåltid.

Michael Welker er professor i systematisk teologi ved Universitetet i Heidelberg. Den tyske originalen av Hva skjer i nattverden er fra 1999. Dette er en gjennomgang av nattverden i lys av eksegesis og ikke minst ekumenisk teologi og ekumeniske avtaler. Forfatteren er en mo-

AV BOE JOHANNES HERMANSEN

John Ortberg:
Kristuslengsel
Lunde Forlag
2006

Kristuslengsel er den tredje boken Lunde Forlag har gitt ut av forfatteren John Ortberg. Han er undervisningsprest i Menlo Park presbyterianske kirke i California og har mastergrad i praktisk teologi og doktorgrad i klinisk psykologi.

Boken har undertittelen: Åndelige øvelser for vanlige mennesker. Den er oversatt fra engelsk av Asbjørn Kvalbein.

Forfatteren hevder med rette at frelse uten forvandling var ukjent for kristne i tidligere tider. Han utfordrer oss til å finne tilbake til den kristne tros hjerteslag - Guds kraft til å skape forandring og vekst.

Boken fokuserer på at Gud ønsker å virke inn på alle livets sider. Han viser til praktiske øvelser som har vært benyttet gjennom århundrer, alt fra å senke tempoet til å utholde lidelser. Men uten å virke anmasende eller ta fra oss frimodigheten.

Dessuten: Han har evne til å si ting enkelt og lettfattelig. Han er konkret og taler inn i vår hverdag. Det er heller ikke noe minus at boken er preget av humor og anekdoter. For meg ble det mange utropstegn i marginen, til en påminnelse.

Samtidig opplever jeg at forfatteren bruker vel mange ord. Det hadde ikke gjort noe om enkelte avsnitt hadde blitt pusset på og sidetallet blitt noe redusert. Men for all del, boken er vel verd å lese. Takk for en viktig bok. ■

Forts. side 23

SKOLEN OG KRISTEN

- Hva skjedde da staten overtok skolen fra kirken, og hvilke perspektiver gir det oss i dag?

AV ALF DANBOLT

I Norge hadde vi en kristendomsskole i regi av statskirken fra 1739 av. En skole for almuen, slik at barna kunne få et grunnlag som konfirmasjonsundervisningen kunne bygge på. En kirkeskole hvor kirken ansatte lærere og bestemte pensum. Pontoppidan skrev i sin Collegium Pastorale at skolen skulle være «den Hellige ånds verksted». Dette endret seg radikalt i siste halvdel av 1800-tallet da sekulariseringen førte til at kirkeskolen ble erstattet av en folkeskole. Kirken fikk fra da av bare hånd om kristendomsfaget som ble ett av flere fag

Skolen i Norge før 1860

Kvaliteten på undervisningen i almueskolen var svært begrenset og variabel, det var derfor viktig å få rustet opp skolen. Stadig mer ble gjort for å få skikkede lærere. Men allerede fra 1801 kom et supplement til almueskolen i form av søndagsskoler. Det var et verdslig/borgerlig supplement til kristendomsskolen, ofte etter initiativ og under ledelse av prester. Disse hadde undervisning i borgerlige fag for konfirmert ungdom, hovedsaklig håndverkssvenner som bare hadde fri fra arbeidet på søndager.

Det fantes søndagsskoler tilbake til 1400-tallet i Nord-Italia. Felles for de fleste uansett land, var at de var innrettet mot fattige barn som på den måten fikk lære å lese og skrive i tillegg til kristendomsundervisning. Robert Raikes som er blitt kalt søndagsskolens far, startet med søndagsskole i 1780 i England. Takket være sin avisbakgrunn fikk han spredt idéen på et gunstig tidspunkt, slik at den fenget ikke bare i England, men også i Amerika, Tyskland og via Danmark til

Norge. Men siden vi allerede hadde en kristendomsskole både i Danmark og Norge, var det som et borgerlig supplement den først slo an her. Frem til 1860 hadde slike søndagsskoler nærmest enerett på navnet, men det skulle endre seg i takt med endringene i den offentlige skolen. For fra 1870-årene av overtok mer og mer søndagsskoler som et kristelig supplement til den offentlige skolen. Endringene i skolen overflødiggjorde etter hvert den verdslige søndagsskolen, og skapte et større behov for den kristelige.

Da kirken mistet skolen
Mot slutten av 1800-tallet endret mye seg fordi staten overtok skolen, og formet den i en tid preget av sekularisering og kristendomsfiendtlighet.

Det var Lov om Almueskolen på landet av 1860 og innføringen av Jensens lesebok i 1863 som startet det hele. Omgangsskolene tok etter hvert slutt og fastskolene ble det normale. Skolen skulle ikke lenger bare være en kristendomsskole, men en almendannende skole. Mange prester støttet dette, men

DOMSOPPLÆRINGEN

«The Village School» av Albert Anker

undervisning - tydelig inspirert av de franske republikaneres kamp for borgerlig moralundervisning og samfunnslære («Instruction civique», i en folkeskole som skulle bli uten religion, «uten Gud», sa opposisjonen) - blir det nye faget lansert av Johan Sverdrup under mottoet «Politikk i skolen». Soknepresten skulle ikke lenger være selvskreven formann i skolestyret der medlemskap i statskirken ikke lenger var noe krav for valgbarhet.

Preget av positivismen som blåste inn over landet fra kontinentet, gikk bl.a. Bjørnson midt på 1870-tallet kraftig til felts mot kristendommen i skolen. Han skrev:

«Væk med Pontoppidan, væk med hele Religionspuget, ja med al religiøs Undervisning paa Folkeskolen . . . Det er Religionsundervisningen, som er al Kundskabs Fiende i Folkeskolen fremfor paa noget Sted i Verden. Religionsundervisning paa Folkeskolen er Bondens verste Tyrant; hans Livs Hindring, det uoverstigelige Grænseskjæl for hans Trang til Frigjørelse. Lad den lægges ind under Presten og Familien».²

Høyremannen Hertzberg argumenterte i Stortinget for at skolen fortsatt skulle være en kirkeskole, ikke slik å forstå at andre fag skulle utelukkes, men de skulle gjennomføres av «Kristendommens Aand». Venstrefolk harselerte over dette og lurte på om det fantes en fysikk for kristne og en annen for ikke kristne. Men saken er vel at når undervisningen i fysikk og naturvitenskap pr. definisjon utelukket Gud, skapte den mer eller mindre et lukket univers som mennesket hadde «kontroll» over, og gav dermed et inntrykk av at Gud ikke finnes - annet enn i kristendomsfaget.

Kampen om skolen

Striden stod om skolen skulle være underlagt kirken eller ikke. Kirken tapte dette slaget, og utviklingen siden har ført folkeskolen lenger og lenger bort fra kirkelig påvirkning. Den gangen fikk kirken beholde kristendomsfaget i den offentlige skolen som sitt domene, og kunne stille krav til lærere, pensum og undervisning i dette faget. Siste rest av dette forsvant i 1969, selv om mange kristendoms lærere også etter dette utførte

sin undervisning som før. Med KRL-faget er det tydelig for enhver at barna ikke får dåpsundervisning i den offentlige skolen her i landet, og både KRL og andre fag kan gi barna inntrykk av at religion er irrelevant. Når en leser uttalelser fra kirkelig hold fra slutten av 1800-tallet, er det ingen tvil om at de fikk rett i sine tanker om den videre utvikling, og vi utfordres til handling i en tid der sekulariseringen har vunnet terreng i så stor grad at selv statskirkens ledelse kan velsigne det Guds ord fordømmer.

La oss se litt nærmere på det som skjedde den gangen med tanke på hvilke løsninger som ble valgt:

Skoleloven av 1860 brøt med den gamle ordningen hvor all vekt var lagt på religion. Nå skulle leseboken gi grunnlag for undervisning i historie, geografi og naturkunnskap. Skrivning, regning og sang ble obligatoriske fag. I senere utgaver av Jensens lesebok ble noen av anstøtsstenene fjernet på grunn av den massive motstanden boken møtte. Det tok flere år før den var tatt i bruk i alle offentlige skoler, noen steder med overklippede sider. Men den ble brukt, og det tok ikke lang tid før lærebøkene i skolen ikke lenger var gjennomsyret av en kristen virkelighetsforståelse. Hovedproblemet var ikke fagene, men at opplysningstidens positivisme slapp inn gjennom dem. Skolen ble en kamparena der kirken gjennom kristendomsfaget kjempet for en kristen virkelighetsforståelse, mens de andre fagene kjempet for opplysningstidens tenkning og vitenskap.

Privatskole?

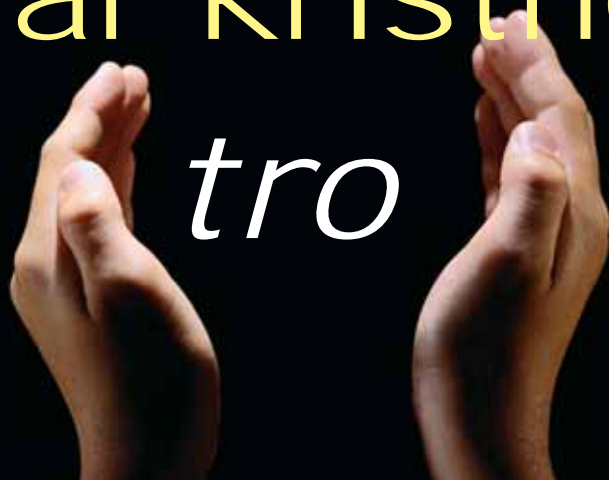
I 1866 tok foreldre i Ramnes sine barn ut av skolen pga utviklingen i skolen, og i 1872 måtte de gå ut av statskirken for å få lov til å holde egen skole for sine barn.³ Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn (DELK) lever fortsatt i beste velgående, og må vel i dag sies å være ledende mht kristne grunnskoler hvor kirkesamfunnet har hånd om undervisningen i alle fag.

I Østfold derimot førte lekmannsmøtet i Rødenes i 1866 ikke til noe brudd, selv om

Forts. side 23

ble nok dermed også med på å starte prosessen med å forandre den kirkelige almueskolen til en statlig folkeskole. Lovendringen ble vedtatt i 1880, men ikke sanksjonert. Men fra 1889 var skiftet et faktum. Skolen skulle nå være en skole for hele folket, styrt av folket og gratis for alle. Det lokale folkestyret overtok styringen av skolen. Fagkretsen ble sterkt utvidet.¹ Regjeringen og den kirketro allmennhet var skremt av en så radikal endring av skolen. At «Samfunnslære» skulle erstatte kristendom som skolens bærende

Vår kristne tro

TERJE O. B. OLSSON

Vår kristne tro lar seg vanskelig sette på en enkel formel. Den er mangfoldig og rikt sammensatt. Den har sine røtter solid plantet i Det gamle testamentets og Det nye testamentets tekster, Bibelen. Men den er framfor alt knyttet til personen Jesus fra Nasareth, hans liv, hans ord og hans handlinger.

Vår kristne tro har både en historisk og en følelsmessig tilknytning til den allmektige Gud, han som var og er Abrahams, Isaks og Jakobs Gud. Han var og er den Gud som Moses, kong David, profetene og apostlene tilba og tjente.

Vår kristne tro blir ofte omtalt som "kjærlighetens religion". Men fordi folk flest ikke makter å gi et riktig innhold til hva kristen kjærlighet står for, så blir heller ikke en "kjærlighetens religion" så veldig interessant for dem. I virkelighetens verden fungerer kjærlighet ofte som en moderne variant av gammel fruktbarhetsreligion. Kjærlighet blir synonymt med samliv og sex, for folk flest.

Vår kristne tro er framfor alt en tro på Jesu oppstandelse. Den bærer oppstandelsestros i seg. Men den er også en bevissthet om at vi som troende gjerne vil gå ut til våre medmennesker og gi dem av den samme godhet, barmhjertighet og kjærlighet som vi selv mottar fra vår Gud. Og med utgangspunkt i Bibelen, kan vi sette opp en fyldig

rekke av meningsfulle ord og begreper, som viser hva vår tro omfatter, bygger på og utfordrer oss til.

Den kristne tro blir bekjempet fra mange hold; fra alminnelig kritiske røster, fra vitenskap og filosofi, fra konkurrerende religioner og fra latterliggjøringskampanjer i aviser og TV. Mektige politiske og ideologiske kamporganisasjoner satser penger, intelligens, frykt og likvidering for å rydde jordens overflate for den kristne tros innflytelse. Forfølgelse av kristne rundt om på jorden, er kanskje verre og mer blodig i dag, enn det har vært på lenge. Men til tross for motgang og forfølgelse av de troende, lever den kristne kirke på alle kontinenter.

Vår kristne tro finner ofte styrke og hjelp i korte og gode beretninger som kristne før oss har skrevet ned og levert videre. Disse er på en måte blitt felleskristen eieendom. Et eksempel er *den Apostoliske trosbekjennelse*:

Jeg tror på Gud Fader, den Allmektige, himmelens og jordens skaper.

Jeg tror på Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, vår Herre, som ble unnfanget ved Den hellige ånd, født av jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, korsfestet, død og begravet, for ned til dødsriket, stod opp fra de døde tredje dag, for opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd, skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde.

Jeg tror på Den hellige ånd, en hellig allmen kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, legemets oppstandelse, og det evige liv. Amen.

Vi vet at voksne nordmenn i stor grad regner seg selv som kristne, i den forstand at de tilhører kristendommen. De er jo døpt. Likevel ble ikke dåpen og troen en levende og aktiv del av deres voksne liv. Her har vi forsøkt å børste støvet av den "perlen" som de en gang fikk med seg ut i livet. Vår kristne tro er gitt oss som en perle som skal bli til fryd og glede for oss. Og til styrke for det troens fellesskap som heter Kirken. ■

Terje O. B. Olsson, prest i Den norske kirke siden 1970, med avbrudd (1986-1999) for å arbeide i Den Norske Israelsmisjon. Medlem i sentralstyret i FBB. Bosatt i Oslo.

Vår tro er

- tro på Jesus som Guds særskilt utvalgte, Guds Messias.

Den gir

- samfunn med Gud og fred med Gud, - nåde og tilgivelse fra Gud og forsoning med Ham.
- syndserkjennelse og syndsbejennelse,
- seier over døden og frelse fra fortapelsen,
- evig liv.
- barmhjertighet og kjærlighet fra Gud til oss.

Den viser oss

- den barmhjertighet og omsorg for vår neste (nestekjærlighet) som vi skal vise andre.
- sannhet og rettferdighet i all vår omgang med Gud og mennesker.

Den lærer oss og oppmunterer oss til

- glede, overbærenhet, vennlighet og godhet.
- tålmodighet, trofasthet og selvbeherskelse.
- styrke og frimodighet.
- tillit, trygghet og frihet.
- vilje til å være lys i andre menneskers mørke.
- å bringe videre til andre, gode glimt fra den troens verden vi selv har fått del i.
- fellesskap med andre kristne over hele jorden.

Den gir oss

- en voksende opplevelse av at Jesus som er Marias sønn, også er (kong) Davids sønn og Guds Sønn.
- og en spennende ledelse gjennom livets år, ved Den hellige ånd og Den hellige skrift.

Den daglige andakta i heimen

AV HANS JOHAN SAGRUSTEN

Dei daglege andaktene kan på sitt beste vera hjar-teslaget, sjølv livsrytmen i ein heim. Gjennom dei kan born og vaksne få dagleg næring for trua, ein dags-rasjon med det ordet som gjev evig liv. Paulus skriv at det ordet ein høyrer, skaper trua i oss:

«Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord.» (Rom 10,17)

Den daglege andakta er som grovbrød for sjela. Når vi tek til oss av det, blir trua skapt og forma. Ho blir styrkt og modnar til ei tru som kan hjelpe oss gjennom livet, heilt inn i døden. Dei rike festmåltida får vi på sundagane, då vi går til forsamlinga vår, men utan det daglege brødet kjem vi til å svelte. No då borna får mindre kristendom i skulen, blir dei daglege møta med bibeltekster i heimen endå viktigare.

Slik eg kjenner eigne born, er repetisjon og rutiner viktig for dei. Dei toler meir enn oss av det faste og vante. Ja, dei vil ofte ha reine liturgien på visse ting som skjer kvar dag. Slik sett treng vi ei fast, god ramme rundt andakta, og små variasjonar frå dag til dag.

I Bibelen står det nokre ord om at fedrane ikkje skal vekkje sinne og trass hjå borna (Ef 6,4). Dette kan ein lett gjera ved å vera altfor rigide med andaktene. Det kan verke motsett av det vi vil, om vi tvingar gjennom lange andakter ved bordet heime.

Det treng ikkje vera så langt. Det daglege såkornet i sjela er viktigare enn ei lang andakt av og til. Hjå oss følger vi ein svært stutt «liturgi» ved frukostbordet: Fyrst les vi nokre vers frå Bibelen, så bed vi Fadervår og til slutt syng vi bordverset. Det tek to-tre minutt.

Eg kunne ha brukt meir tid til å forklare bibelteksta, til fri bøn og eit salmevers, men da ville det bli lettare å seia «Det har vi ikkje tid til i dag». Fordelen med den

stutte varianten er at vi alltid har tid. Det er ei slitesterk ordning som ingen synest er eit ork.

Kva for plan skal ein følge? Det finst fleire gode planar. Bibelleseringen har sine tekster. Dei er ofte litt lange. Ein annan plan er Bibelleseplanen frå Verbum forlag, som følger kyrkjeåret.

Det kan vera fint å lesa eitt evangelium om gongen. Da kan ein leva seg inn i stilen til den eine evangelisten, og ein ser ein klarare kva som kjenneteiknar dei. Heime brukte vi ei lang stund Matteusevangeliet ved frukosten. Kvar dag las vi eit kort avsnitt på fem-ti vers, og vi følgde Jesus heilt fram til inntoget i Jerusalem. Nå er vi godt ute i Markusevangeliet.

I mellomtida har vi brukt bibelske salmar. Salmene har alltid vore Guds folks bønabok. Der finn vi ord vi ikkje kunne ha kome på sjølv. Der legg Gud dei orda i vår munn som han vil vi skal be med.

Eg har laga eit lite hefte der eg har sett opp ei bibelsk salme for kvar dag, delt inn på I og II, så vi les vekselvis på eine og andre sida av bordet. Dei bibelske salmane eg har valt ut, er Salme 23, 121, 139 (delt på to dagar), 91, 145 og 103.

Eg var svært spent på kva borna mine ville seia til dette, men dei likar det godt. Det er noko fast og sikkert. Dei veit kva som skal brukast kvar dag, og dei finn fram heftet sjølv.

Dei salmane vi valde, er sjølv kjerneveden i Salmane. Desse kjernesalmane brukte vi i mange veker. Eg håpar at orda i dei skal søkkje ned som botnfall i sjela til borna og bli eit tjukt lag med ord frå Gud, eit lag som kan stige til overflata den dagen dei får bruk for dei.

Draumen vår er å leggje ned i borna våre nokre bibelord som går og durar som ei kvern inne i dei, eit godt forråd av gode ting, eit lager av ord som dei kan gripe til når det verkeleg røytnar på. ■

Hans Johan Sagrusten er prest i Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn på Ryenberget i Oslo og bosatt i Spydeberg i Østfold.

BOKTILBUD:

HOS OSS FÅR DU ALLE NYE BØKER MED MAKS TILLATT RABATT (12.5%) I TRE MÅNEDER ETTER UTGIVELSE ELLER FRITT TILSENDT BOK. (Gjelder til 31. mars 2008)

EKSEMPEL:

Gunnar Johnstad/Tore Lund
Håndbok til Det nye testamente

KR 298 - FRITT TILSENDT (PORTO KR 55,-)

KR 261,- I BUTIKK.

"Alle fra konfirmantaldere og oppover vil ha nytte av denne hjelpeboken. For lærere må den være midt i blinken. Og alle som studerer Bibelen med denne boken som hjelpebok, har i sannhet rett til å kalle seg teologistudent!"
Odd Sverre Hove i Dagen

Luther Forlag

IKONER:

I vår butikk har vi over 50 håndmalte ikoner i ulike prisklasser. Vi har også rimeligere håndbearbejdede ikoner med bladgull og ikoner med trykk i mange størrelser fra kr 58. Også disse er håndtverk. Rabatter ved større antall (konfirmantkull etc.)

Besøk vår hjemmeside!

BLADGULL/ TYKK
FRA KR 590,-

TRIPTYK
FRA KR 75,-

TRYKK FRA
KR 58,-

DIPTYK FRA KR 65,-

VAKRE HÅNDMALTE IKONER FOR
HUSALTER MM. KR 3250,-
(H: 22 CM, MESTERLIG UTFØRT)

HÅNDMALTE
IKONER FRA
KR 1080,-

AVBILDET:
PANTO-
KRATOR SINAI
KR 2420,-
(H: 30 CM)

møtested for ORDET og alle sanser
IKONHUSET
[BOKLADEN]

Marken 16, 5017 Bergen.

TI f. 55 32 97 49 • post@bokladen.no

Nettbutikk: www.bokladen.no

STENGRUNNEN har blitt langfilm!

10. februar 2006 var det premiere på filmen "Stengrunnen - Herrens hammare". Den første visningen ble holdt i Gustav Adolfs forsamlingshus i Helsingborg med 150 personer tilstede.

Nå er altså den kjente boken med samme navn - av biskop Bo Giertz - blitt filmatisert. Hans roman har blitt til hjelp for svært mange, i mange land.

Nå kan vi også oppleve bokens innhold og budskap på filmretet eller i tv-ruten. Forlagssjef og journalist Ruben Baggström har, i nært samarbeid med Bo Giertz, skrevet manus for langfilmen. Et omfattende arbeid er nå fullført, takket være stor innsats fra mange hold.

Den første delen - på 45 minutter - ble spilt inn allerede i 1995, mens siste delen ble spilt inn sommeren 2006. Nå har dette blitt en langfilm, med flere profesjonelle skuespillere.

Den er til salg som DVD eller VHS - for svenske kroner 250 pluss frakt. Til DVD-utgaven følger det også en 50 minutters sekvens hvor Ruben Baggström leser manus for biskop Bo Giertz.

Bestillingen av filmen kan gjøres via hjemmesiden:

www.stengrunnen.org eller ved henvendelse til: Stig Ekelund, Riddaregatan 16, 256 57 Helsingborg, Sverige.

(For offentlige visninger gjelder spesielle regler. Ta kontakt med innsamlingsstiftelsen, tlf. 042-37 48 10, A Ehde Malmberg, Rolf Hamark, tlf. 042- 293950 eller Stig Ekelund, tlf. 042-298855).

Boe Johannes Hermansen

«DEN ENE SANNHET OG DE MANGE»

Seminar

onsdag 13. februar 2008 kl. 10:00 - 16:00
på Fjellhaug skoler, Oslo

Arrangør: Normisjon, Norsk Luthersk Misjonssamband,
Den Norske Israelmisjon, Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn,
Den Evangelisk Lutherske Frikirke og For Bibel og bekjennelse.

GENERALFORSAMLING

FBBs generalforsamling 2007 avholdes
fredag 29. juni kl. 14.30-18.00 (inkludert middagservering) på
Fredtun folkehøyskole, Stavern, i forkant av FBBs sommerstevne,
som starter samme dag og sted.

derne teolog og ser ikke Jesu oppstandelse som en "fysisk gjenoppliving". Det har etter Welkers mening vært en ulykke at dette har vært et kriterium på rettroenhet.

Jesus blir i nattverden igjen nærværende, men dette er et "nærvær i ånden". Welker sier: "At Jesus stod opp er en både merkelig og spenningsfylt virkelighet, og den tvinger fram et spørsmål: Hvordan skal vi forholde oss på en formålstjenlig måte til denne kompliserte og anstøtelige virkeligheten? Svaret lyder: Ved å feire nattverd! For nattverden dreier seg om at den oppstandne og herliggjorte Kristus er legemlig til stede på en måte vi kan sanse." Mennesket Jesus skal heller ikke "komme igjen" i betydningen at han skal opptre ved verdens ende. "Han er [jo] død." Dette belegges på uholdbart vis med Jesu advarsler om å ikke tro at enhver som gjør krav på å være den gjenkommende Messias er det (Mark. 13,21; Matt. 24,23). Disse utsagnene av Jesus er som kjent talt ut fra forutsetningen at han, og ingen annen er den som skal komme igjen. Men Jesu gjenkomst eller gudsrikets komme innebærer for Welker snarere at frelsen og nattverden gjelder også for dem som ikke er født ennå. - Det fortsetter etter oss! - Det er det eskatologiske håpet. Kirken kan i dag ikke være bundet av foreldede mytologiske forestillinger, mener Welker.

Her kunne det trekkes frem mye mer, men plassen tillater det ikke. Det skal likevel bemerkes at dette er en meget tysk bok. Det ser vi blant annet i holdningen til det konfesjonelle og ekumeniske spørsmål. Bokens grunnholdning er nærmest unert.

Det er også en arrogant bok. De tyske ekumeniske avtalene er tydeligvis idealet alle bør strekke seg etter. Et sted taler forfatteren faktisk om "tyske og europeiske protestantiske kirkesamfunn". Jeg tar - her og andre steder - forbehold om at jeg bare har hatt tilgang til den norske oversettelsen. Forfatterens høyst særegne teologi, målt med klassisk teologisk målestokk, settes opp som en midten-posisjon som høyre og venstre defineres ut fra.

Boken tar klart oppgjør med kirketukt. Det er ikke aktuelt å utelukke noen fra nattverden, etter Welkers oppfatning. Det vil være å feire den urett og forkludre dens innhold. Boken er også relativt lavkirkelig. Her er på det formelle plan likheter med demokratisk og lavkirkelig og frikirkelig tenkning ■

man også der var inne på tanken om å opprette privatskoler.⁴ Det førte bare til enkeltpersoners private protester. Læreren Iver Olsen Kinn i Rødenes valgte f.eks. å trekke seg fra sin stilling og sendte ikke datteren på skole, men underviste henne selv.⁵ Det løste den enkeltes samvittighet der og da, men hjalp ingen andre.

Søndagsskolen som bolverk

Kritikken av utviklingen i skolen kom først fra lekmannshold og ikke alltid like velfunderet, men det skulle endre seg etter hvert som kampen tilspisset seg. Mange på kirkelig mark så behovet for en bedre opplæring av barna hvor også andre fag burde være med. Men etter hvert ble det tydelig at det skulle skje uten en definert kristen basis. Da ble det nødvendig med mottrekk:

«Søndagsskolen var af overordentlig Betydning for vort Folk, baade fordi Kristendomsundervisningen ikke var, som den burde være, og for at Børnene herved kunde vændes til at faa Agtelse for Søndagen. Det stod klart at Vantroen vilde i vort Land lægge vind paa at faa Tag i Børnene. Kristendomsundervisning ud af Skolerne, var jo Vantroens Raab i andre Lande, det var alle deres sag, som elskede Jesus af Nazaret at agte paa Tidernes Tegn. En fast kristelig Søndagsskoleundervisning vilde være et af de bedste Værn mod Vantroen».⁶

Den kristelige søndagsskolen seilte opp som et supplement til folkeskolen fra kirkens side, ikke minst med tanke på fremtiden slik presten Thv. Klaveness uttrykte det:

«... skulde den Dag komme, hvad Gud give ikke snart maatte ske; at Vantroen opnaar at løsrive vor Almskole fra Kirken og fjerne dens Religionsundervisning, skal det kanskje enda klarere vise sig, af hvilken Betydning det er, at Søndagsskolen har faaet slaa Rod blandt vor[sic!] Folk».⁷

I dag må vi slå fast at vantroen har lyktes i å løsrive skolen fra kirken og har fjernet kristendomsundervisningen slik Klaveness fryktet. Heldigvis har søndagsskolen slått rot i vårt folk, men dessverre har vi de senere år ikke prioritert den høyt nok. Den gang supplerte den folkeskolen så tett at den ofte flyttet inn i folkeskolens lokaler så snart de var bygget. Mange av folkeskolens lærere var også lærere i søndagsskolen. Nå er vi i ferd med å gi fra oss denne muligheten til å gi den nødvendige supplerende kristen-

domsundervisningen. Det trengs en fornyet bevissthet om viktigheten av kristendomsopplæringen i hjem og menighet, og en bevissthet på innholdet av denne.

Kirkens folk gikk ikke inn for privatskoler, de valgte ikke kirkeskoler i konkurranse med statens skoler, men aksepterte at den bare hadde hånd om kristendomsfaget selv om den derved aksepterte i praksis at kristentroen bare ble et fag på linje med andre fag - fag som i mange tilfeller fikk et innhold som underminerte undervisningen i kristendomstimen. Dermed åpnet den for den videre sekulariseringen, og det er interessant å se hvordan denne utviklingen har ført til et gjennom-sekularisert samfunn her i Norge med en «nøytral» religionsundervisning som lærer at alt er like bra.

Det er naturlig å spørre om vi tar konsekvensene av at ansvaret for våre døpte barn kaller til full mobilisering på skolefronten. Hva gjør vi med at våre barn opplæres i vantro og religiøs nøytralitet? Er vi så preget av den sekulariseringen våre fedre kjempet i mot at vi ikke reagerer?

1) Eckhoff, Nils, *Einskapsskolens historie i Noreg, Oslo, 2001 s 29.*

2) Holter, Åge: *1850-1890 Dei store spranget - fra menighetsskole til borgerskole i Kirke - Skole - Stat 1739-1989 Oslo, 1989, s 60.*

3) Gjerpe, Otto, *Fedre arv og barnefostring Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn gjennom 100 år, Oslo, 1978.*

4) Rudvin, Ola, *Indremisjonsselskapets historie 1. Den norske Lutherstiftelse 1868-1891, Oslo, 1967, s 236f.*

5) Mustorp, Helmer, *Haugianere i Østfold, Oslo, 1930, s 201f.*

6) Knudsen, Christian sitert fra: *Indremissionsmødet i Stavanger. Om Søndagsskolesagen og: Er den norske Lutherstiftelse saaledes organisert, at den kan blive et naturligt Foreningsbaand for den indre Mission i vårt land? i Bergensposten 28. juli, 1876, s 1.*

7) Sitert fra: *Klaveness, Thorvald: Søndagsskolen II i Luthersk Kirketidende 14. april Nr 15-16 Kristiania, 1877, s 126.*

FOR BIBEL OG
BEKJENNELSE (FBB)
inviterer til stevne
29. juni - 02. juli 2007
(fredag - mandag)
på Fredtun folkehøyskole,
Stavern

RETURADRESSE:
Boe Johannes Hermansen,
Hovland, 1640 Råde

B

BIBEL- OG MISJONSSTEVNE 2007

Hovedtema: Hva kjennetegner endetiden for troens folk?

VELKOMMEN TIL SOMMERSTEVNE

I 2007 arrangerer vi det 16. sommerstevne i rekken. Stevnet legges til Fredtun Folkehøyskole som er et idyllisk sted ved Stavern.

Stevnet vil også i år ha familiepreg. Under bibeltimene på lørdag og mandag formiddag blir det eget opplegg for barn og unge, i tre grupper: 0 - 5 år, 6 - 11 år og 12 år og oppover. I forbindelse med seminarøktene på ettermiddagene lørdag og søndag tilbyr vi aktiviteter med lek og sport.

Årets talere og innledere representerer stor spennvidde og innsikt. De er engasjert av spørsmål som vi trenger kunnskap, veiledning og informasjon om.

Vi vil gi misjonsinformasjon bl.a. fra Pakistan v/misjonær Lise Rudvin, og på den måten gi viktige perspektiv til det å følge Kristus etter.

Stevnet vil legge til rette for samtaler på tomannshånd, i grupper og i plenum. Vi vet det er stort behov for sjelesorg, hjelp og veiledning i mange spørsmål som er knyttet til liv og tjeneste. Sommerstevnet har utviklet seg til å bli et familiestevne med deltagere fra hele landet. Ved hvert stevne kommer det nye deltagere ved siden av de mange som kommer igjen år etter år.

La oss be om Guds velsignelse for sommerstevnet 2007 og forvent at alle som kommer blir styrket i troen og håpet, så vel som i kjærligheten! Velkommen, både nye og gamle deltakere!

*Hilsen stevnekomiteen
Torkild Masvie, Terje O. Olsson
Boe Johannes Hermansen*

FREDAG 29. JUNI:

1430-1800 Generalforsamling i FBB, inkludert middagsservering.

1700-1830 Innsjekking og registrering av stevnedeltagerne

1830 Kveldsmat

1930 Åpningsmøte v/ Olav Myklebust, Boe Johannes Hermansen og Torkild Masvie (tale). Tema: Håpets grunn.

LØRDAG 30. JUNI:

0800-0900 Fleksifrokost

0915 Storfamiliens morgenbønn

0930 Bibeltid v/Thor Henrik With: Hva kjennetegner endetiden for troens folk? - del 1. Samtale. Parallelt opplegg for barn og unge.

1130 Formiddagsmat/smøring av niste. Deretter fritid.

1600 Seminar v/ Ulf Asp: Hvordan forkynde endetiden?

1715 Seminar v/ Arne Rudvin: Håp for muslimene?

1830 Middag/grilling

1930 Kveldsmøte/familiemøte v/Jorunn Sjaastad: Hvordan lese Bibelen?

SØNDAG 1. JULI:

0845 Morgenbønn

0900-1000 Fleksifrokost

1100 Gudstjenester i distriktets kirker

1330 Middag

1700 Seminar v/Arne J. Lund: Håpet i møte med lidelse og død

1830 Kveldsmat

1930 Kveldsmøte v/Egil Sjaastad: Det indre og ytre kors.

MANDAG 2. JULI:

0800-09.00 Fleksifrokost

0915 Storfamiliens morgenbønn

0930 Bibeltid v/Thor Henrik With: Hva kjennetegner endetiden for troens folk? - del 2. Samtale. Parallelt opplegg for barn og unge.

1130 Formiddagsmat. Avslutning av stevnet.

TALERE/SEMINARHOLDERE

Ulf Asp, pastor/tilsynsman i Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn, bosatt i Tønsberg. **Arne J. Lund**, prest i Bamble, bosatt på Stathelle. **Torkild Masvie**, pastor i MessiasKirken, Oslo, tidligere leder for Caspari senter, Jerusalem, bosatt i Oslo. **Olav Myklebust**, studiesjef ved Norsk Lærerakademi, formann i FBB, bosatt i Bergen/Oslo. **Arne Rudvin**, biskop emeritus av Karachi bispedømme, Church of Pakistan, bosatt i Hemsedal.

Egil Sjaastad, lærer ved Fjellhaug skoler, tidligere rektor samme sted, bosatt i Oslo. **Jorunn Sjaastad** daglig leder i Bibelleseringen, bosatt i Oslo. **Thor Henrik With**, ass. generalsekretær i Norges Samemisjon, nestformann i FBB, bosatt i Trondheim.

BARNE- OG UNGDOMSOPPLEGGET

0-5 år: **Jorunn H. Hermansen**. 6-11 år: **Solveig Aandstad Hermansen**. Fra 12 år: **Jorunn Sjaastad**.

Påmelding sendes eller ringes - innen 15. juni - til: Astrid Sagnes, Konvallveien 13 A, 3070 Sande e-post: sagnesa@online.no tlf. 33 77 05 78 (fortrinnsvis etter kl.18.00). For mer informasjon om sommerstevnet, kontakt: Boe Johannes Hermansen boe.johannes.hermansen@c2i.net tlf. 69 28 52 26/mobil 99612822

BLI MEDLEM AV FBB

SENDES TIL: FBB, Hovland, 1640 Råde eller e-mail: boe.johannes.hermansen@c2i.net Tlf. 69 28 52 26 / 996 12 822

Årskontingent kr. 350 (pensjonister/studententer kr. 175, ektefelle kr. 100). Se fbb.nu for mer informasjon, eller ta kontakt med FBBs sekretær.

JEG MELDER MEG INN I FBB

Navn:.....

.....

Adresse:.....

.....

Tlf.....

E-mail:.....

Yrke:.....

Alder:.....

BLI MEDLEM AV FBB